

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

MODELY PŘÍPRAVY DĚTÍ NA DIVADELNÍ PŘEDSTAVENÍ
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ilona Svobodová

Předškolní a mimoškolní pedagogika, obor Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Mgr. et MgA. Roman Černík

Plzeň, 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedených zdrojů a literatury.

Plzeň, 7.4.2022

Podpis

.....

Děkuji vedoucímu práce Mgr. et MgA. Romanu Černíkovi za věcné připomínky a také všem kolegyním, které se účastnily doprovodné ankety.

Anotace

Bakalářská práce „Modely přípravy dětí na divadelní představení“ se v teoretické části zaměřuje na specifikaci předškolního věku, představuje divadlo a jeho možnosti při výchově a vzdělávání dětí, specifikuje dítě jako divadelního diváka a soustředí se na možnosti práce pedagoga s dětským divákem.

Praktická část je souborem metodických listů pro rozvoj dítěte v různých oblastech určených pedagogům předškolních dětí. Všechny činnosti se vztahují ke konkrétnímu divadelnímu představení.

Annotation

The bachelor thesis “Models of preparing children for theatre performances” focuses in the theoretical part on the specification of preschool age, introduces theatre and its possibilities for the upbringing and education of children, specifies a child as a theatre spectator and focuses on the possibilities of work of the teacher with a child spectator.

The practical part is a set of methodological sheets for the development of the child in different areas, intended for teachers of preschool children. All activities are related to a specific theatre performance.

Klíčová slova

divadlo, divák, divadelní představení, dítě předškolního věku, divadelní lektor, dramatická výchova, hra, pohádka

Keywords

theatre, audience, theatre performance, preschooler, theatre teacher, drama education, play, fairy tale

Obsah

ÚVOD	- 2 -
TEORETICKÁ ČÁST	- 3 -
1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU A DIVADLO	- 3 -
1.1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	- 3 -
1.2 PŮSOBNÍ DIVADLA NA DÍTĚ	- 4 -
2 DIVADLO PRO DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	- 5 -
2.1 DIVADLO JAKO UMĚLECKÝ DRUH	- 5 -
2.2 DIVADLO A JEHO MOŽNOSTI PRO VÝCHOVU A VZDĚLÁVÁNÍ	- 6 -
2.3 DIVADELNÍ PŘEDSTAVENÍ PRO DĚTSKÉHO DIVÁKA V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	- 7 -
2.3.1 Význam hry pro vnímání divadelního představení? Hra dramatická a dětská	- 7 -
2.3.2 Pohádka a její místo při budování zkušenosti divadelního diváctví u dětí předškolního věku	- 8 -
2.3.3 Význam komunikace mezi jevištěm a dětským divákem	- 8 -
2.4 DIVADELNÍ DRUHY VHODNÉ PRO VÝCHOVU A VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ	- 9 -
3 MOŽNOSTI PRÁCE S DĚTSKÝM DIVÁKEM	- 9 -
3.1 PRÁCE PEDAGOGA S DĚTSKÝM DIVÁKEM	- 10 -
3.2 DRAMATICKÁ VÝCHOVA	- 12 -
3.3 DIVADELNÍ LEKTORSTVÍ	- 13 -
3.4 DIVADLO ALFA	- 14 -
4 VSTUPNÍ ANKETA	- 15 -
5 METODICKÉ LISTY	- 16 -
5.1 POPIS VYBRANÉ INSCENACE	- 17 -
5.2 TÉMATA INSCENACE	- 17 -
5.3 METODICKÝ LIST 1 - KAŽDÝ ČLEN MÁ V RODINĚ SVÉ MÍSTO	- 18 -
5.4 METODICKÝ LIST 2 - LIDSKÉ VLASTNOSTI - ZLOBENÍ	- 23 -
5.5 METODICKÝ LIST 3 - PRVNÍ NÁVŠTĚVA DIVADLA – LOUTKOVÉ PŘEDSTAVENÍ	- 28 -
5.6 METODICKÝ LIST 4 - SEZNÁMENÍ S POSTAVAMI NÁSLEDUJÍCÍHO DIVADELNÍHO PŘEDSTAVENÍ	- 32 -
5.7 METODICKÝ LIST 5 - SEZNÁMENÍ LOUTKAMI A STÍNOHROU	- 37 -
6 SHRNUTÍ	- 41 -
ZÁVĚR	- 42 -
RESUMÉ	- 44 -
SUMMARY	- 44 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	- 45 -
INTERNETOVÉ ZDROJE:	- 45 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 0 -

Úvod

Svět dnešních dětí je ovlivňován vedle rodiny a školy řadou dalších podnětů, které přináší do života množství médií. Četnost médií v dětském životě a jejich působení na rozvoj a vývoj dítěte je častým tématem debat a diskusí rodičů i odborníků. Nejčastěji se mluví o elektronických médiích a sociálních sítích. Děti se všem moderním technologiím učí a přizpůsobují velmi rychle. Zajímavé jistě je, jak v tomto světě fungují média tradiční (literatura, divadlo, galerijní nebo muzejní praxe a podobně).

Divadlo, dramatické umění je jedním klasickým kulturním a komunikačním médiem. Uvědomujeme si působení divadla na estetické vnímání člověka a také jeho vliv na názory a postoje diváka. Jako pedagog předškolních dětí se ve své práci snažím představit divadlo pro děti jako prostředek vhodný k výchově a vzdělávání předškolního dítěte. Ve své práci se pokouším o ohledávání možné cesty, jak dětem předškolního věku pomoci právě v porozumění a přijetí divadla, tohoto klasického komunikačního média. Má práce je rozdělena na dvě části teoretickou a praktickou.

V teoretické části specifikuji předškolní věk dítěte a popisuji, jaký vliv má divadlo na dítě předškolního věku. Následně představuji divadlo jako umělecký druh a popisuji jeho možnosti při výchově a vzdělávání dětí. Důležitým bodem práce je úvaha nad tím, jaké by mělo být kvalitní divadelní dětské představení a jaké jsou vhodné a divadly obvykle používané divadelní druhy pro předškolní dítě. V závěru se věnuji práci pedagoga s předškolními dětmi související s návštěvou divadla, tedy na práci pedagoga s dětským divákem, která vychází z metod dramatické výchovy a oboru divadelního lektora. V poslední kapitole je věnován krátký medailonek plzeňskému divadlu Alfa, v jehož repertoáru je představení „Pohádky ovčí babičky“, ke kterému se vztahuje praktická část této práce.

Praktická část je zaměřena ke konkrétnímu praktickému úkolu, vytvoření metodických listů pro pedagogy k jedné konkrétní inscenaci plzeňského Divadla Alfa. Metodický list je zpracován jako podrobný popis postupu práce s dětmi s nabídkou vhodných aktivit a činností, vycházejících také ze vzdělávacích a výchovných úkolů, které jsou tematicky spojeny se volenou inscenací.

Vypracování metodických listů se opírá o způsoby práce nového oboru divadelních lektorů působících v divadlech, cílem těchto metodických listů je pomocí dramatických metod a aktivit nejen umocnit dětský prožitek, ale rozvíjet předškolní dítě v mnoha oblastech tak, jak doporučuje hlavní kurikulární dokument pro výchovu a vzdělávání dětí: Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

Teoretická část

1 Dítě předškolního věku a divadlo

Cílem této práce je vytvořit metodické pomůcky pro pedagogy předškolních dětí související s návštěvou divadelního představení. Je proto důležité nejprve si tento věk specifikovat. Uvědomit si, jak předškolní dítě vnímá svět kolem sebe. Co a jakým způsobem děti ovlivňuje a jaký přístup a prostředky jsou pro který věk důležité.

1.1 Dítě předškolního věku

„Předškolní věk je obdobím mezi třetím rokem věku a nástupem do školy, ve vývojové psychologii často označován věkem hry a přípravy na školu, obdobím stabilizace vlastní pozice dítěte ve světě a současně také obdobím vlastní diferenciaci s cílem osvojit si zodpovědnost za svoje činy“. (Kolaříková, Dítě předškolního věku v prostředí sociální exkluze, 2015, st.11). Předškolní věk se obvykle podle rozděluje na 2 části: mladší předškolní věk (2)3-4 let a starší předškolní věk 5-6(7) let. Pro tuto práci je podstatné popsat charakteristické rysy mladšího předškolního věku. Dítě ve věku tří let vnímá celistvě a egocentricky. *„Nejedná se však o egocentrismus ve smyslu sobectví, egoismu, ale o kognitivní egocentrismus: nechápe, že jiní lidé mají jiné názory, zkušenosti, postoje, potřeby než on.“* (Kolaříková, 2015, st 20). Tříleté dítě se soustředí a zaujme jej více to, co je atraktivní (např. křiklavá barva) než to, co je kvalitní. Učí se např. rozeznávat barvy, barevné odstíny, ale také chápat třetí rozměr. Svět dětí je také plný fantazie a představ, kterými děti vyplňují ve svém životě také ta místa, kde něčemu nerozumí. Ivana Veltrubská popisuje tento věk jako *„věk bájně lhavosti. Právě proto, že hranice mezi pravdou a nepravdou, fantazií a skutečností dosud není dostavěna, stává se, že dítě žije ve vlastním fantasijním světě a považuje ho za realitu.“* (Veltrubská, Dramatika pro děti,1994, st.15)

Pro seznamování dětí se skutečností je vhodný přímý styk s věcmi, přímá manipulace a smyslová zkušenost. Dramatické umění je tak vhodným a blízkým prostředkem a pomocníkem pro děti v tomto věku. Prožitím příběhu v divadelní inscenaci nebo hrou v situaci je dětem umožněn osobní prožitek, díky kterému lépe porozumí světu. Mezi třetím a šestým rokem začíná dítě užívat logické myšlení a učí se oddělovat magickou fantazii od reality. Pomocí

mnohých otázek dítě zjišťuje, co je pravda a co ne, kde jsou hranice. V předškolním období můžeme u dětí sledovat také počátky utváření jejich osobnosti. „V této době dítě nachází první odpovědi na otázku „Kdo jsem“ – co se týká pohlaví- náplně mužské a ženské role – svých vlastností, které mu přiřknou rodiče a označí znaménky dobře či špatně, svého postavení v rodině.“ (Veltrubská, 1994, st.15)

1.2 Působení divadla na dítě

Divadlo jako druh dramatického umění: “Umění vytvářet divadelní představení.” (Základní pojmy divadla, Teatrologický slovník, 2004, st.91) a kulturní prostředí, může dítě ovlivňovat a působit na něj v mnoha oblastech. Aby divadlo mohlo na dítě zapůsobit, musí být dítě v první řadě již schopno divadlo vnímat. „Vnímání. Psychologie je charakterizuje jako odraz objektivní skutečnosti, která v daném okamžiku působí na naše smyslové orgány. Kvalita vnímání je závislá na jejich rozvoji.“ (Mlejnek, Děti v divadle, 1986, st.57) Proto je tak důležité pro nás pedagogy znát schopnosti „našich“ dětí, protože naším cílem je jejich všestranný rozvoj.

Velkou péči bychom měli věnovat i výběru divadelního představení, protože divadlo působí současně na více smyslů najednou. „Velkou pozornost věnoval cvičení smyslů ve svém pedagogickém díle J.A.Komenský: ...musíme hledět, abychom předkládali smyslům, co mají naši žáci znát. Předměty samy jim předložené musí zasáhnout, pohnout a uchvátit smysl a smysl zase rozum; proto nesmíme k žákům mluvit my, nýbrž věci samy.“ (Mlejnek, 1986, st.57)

Dle V.G.Širjajevové: „Spočívá specifikum divadelního umění v obrazotvornosti a citovosti, které otvírají velké množství působení na všestranný rozvoj dětí.“ (Mlejnek, 1986, st.34)

Předškolní dítě se díky divadlu seznamuje například s fungováním pravdy a lži, poznává lidské vlastnosti a slušné chování. Jak popisuje Josef Mlejnek: „V divadelním představení jsou názorně zachyceny různé životní jevy. Děti je vidí, seznamují se s nimi a emocionálně vnímají co je dobré, i to, co si zaslouží odsouzení ve vnitřním životě i činech hrdiny divadelní hry.“ (Mlejnek, 1986, st.34)

Děti se umí velmi intuitivně a přirozeně identifikovat s hrdinou, ztotožnit se s ním a jeho příběh se tak velmi rychle stává jejich vlastním prožitkem. Teatrologický slovník říká: „...do 8 let, oblast tzv. mateřinek – dítě spoluprožívá divadelní dění až do úplného ztotožnění. Představení je pro ně opravdovým herním světem, v němž jsou herci jeho skutečnými

spoluhráči.“ (Teatrologický slovník, 2004, st.80) Děti mají možnost, díky postavám v příbězích, zorientovat se v lidském jednání, chování, reakcích a řešení životních situacích. Děti tak pomocí divadla získávají informace o fungování světa, a proto by divadelní představení mělo být postaveno na pravdivých informacích. Ačkoli není nutné, aby divadlo vždy mělo vzdělávací základ, není ani nutné, aby divadlo pro děti bylo plné humoru, skečů a zakopávajících klaunů, k tomuto účelu jsou předurčeny spíše cirkusy.

Je také potřeba, aby děti pochopily podvojnost divadla. Divadlo je jako dětská hra „na jako, jakoby, kdyby“. Mladší děti (2-3leté) však mnohdy nemají ještě citovou stabilitu a vyrovnanost jako děti předškolní (5-6leté). Mladší diváci mohou proto mít problém s odlišením reality od divadelního představení.

Také emoce jsou u malých dětí silnější a jejich reakce na divadelní prostředky může být překvapivá až nečekaná. Divadelní prostředky – jako je úvodní hlasitá hudba nebo „vybafnutí“ postavy starší děti zaujme a spustí jejich soustředění, vtáhne do děje. U těch malých může naopak vyvolat strach, který je pak vede celým představením a může je provázet i všemi následujícími.

2 Divadlo pro děti předškolního věku

Pracuji ve firemní soukromé dětské skupině jako učitelka mladších předškolních dětí, tedy dětí ve věku 2-4 roky. Divadlo navštěvujeme s dětmi pravidelně, 4x během školního roku. Považuji toto kulturní prostředí a tento druh umění i pro nejmenší děti za obohacující a přínosný. Divadlo nabízí dětem nejen zpestření a zábavu, ale především setkávání se novými situacemi. Většinou se děti s divadlem setkávají poprvé právě až ve školním kolektivu. Důvody, proč je tomu tak, jsou různé. Ze své zkušenosti mohu říct, že většina dětí divadlo miluje a pokud je představení vhodně vybráno, pak jsou děti soustředěné a nedochází k žádnému vyrušování nebo zlobení.

2.1 Divadlo jako umělecký druh

Divadlo jako umělecký směr nás nechává odpočinout nebo nás vybízí k aktivitě a zamyšlení. Může nám stejně jako dětem pomoci se zorientovat ve vlastním světě a myšlenkách, může nám pomoci najít cestu. Hrdinové divadelních představení jsou vymyšlení, ale životní

situace si bývají podobné, opakují se, a to nás může uklidnit i inspirovat. Teatrologický slovník říká o divadle: „*Myslí se jím zejména: divadelní budova, divadelní sál a divadelní prostor i jeho části; dále lidé podstatně se zúčastnění na divadelní produkci, - divadelní soubor a povolání divadelníků; rovněž pak instituce a právní subjekt; dále též místo nějakého dění (popř. toto dění samo); také publikum (obecenstvo); dále i synonymum pojmu drama, umělecký druh a jeho díla apod.*“ (Základní pojmy divadla,2004, st.69)

Jan Císař popisuje divadlo z pohledu média, nástroje k šíření informací, faktů a myšlenek a nástroje komunikace. Říká také, že informace přenášené či předávané divadlem divákovi jsou pravdivé poznatky, originály. „*Divadlo si lidská pospolitost kdysi dávno, pradávno vytvořila k tomu, aby skrze ně komunikovala a aby přenášela informace.* (Císař,2016, st.13)

Pomocí mnoha prvků (vizuálních i zvukových) divadlo komplexně působí na estetické vnímání člověka. Estetická oblast divadla působí na děti v první řadě. Je to také bezpochyby jeho nejdůležitější oblast, jinak by nemohlo být považováno za umění. Základem estetického vnímání dítěte je však citová složka. První, co děti zaujme na představení, je to, jak vypadá scéna, loutky, kulisy, a to na základně jejich emocí. **Estetickou výchovou se také zabývá RVP PV v oblastech Dítě a jeho psychika a Dítě a společnost. Dílčími vzdělávacími cíli v těchto oblastech je seznamování dětí se světem lidí, kultury a umění. Osvojování si poznatků o prostředí, ve kterém dítě žije, a v oblasti Dítě a jeho psychika právě rozvoj mravního a estetického citění a prožívání.**

Divadlo je také specifickým prostorem připraveným pro jedinečnou lidskou činnost, pro provozování dramatického umění. Technicky je to budova a její části, jsou to rekvizity i herci samotní. Obrazově je to prostor kde se odehrává něco...umění, umělecké dílo se vztahem ke skutečností, které všemi svými prostředky působí na všechny naše smysly stejně tak i dětí. Divadlo může také představovat jakýsi most mezi světem skutečným a smyšleným, stejně tak mezi světem dospělých a dětí. V tomto spojení je ukryta síla i krása divadla.

2.2 Divadlo a jeho možnosti pro výchovu a vzdělávání.

Jak již bylo výše řečeno, divadlo ovlivňuje diváka v mnoha směrech a oblastech. Pedagog by měl být proto schopen využít vše co tento umělecký druh i toto svébytné kulturní společenské prostředí nabízí pro výchovu i vzdělávání předškolních dětí. Divadlo také aktivuje naši mysl, proto jsou divadla často používána také jako apelační prostředek dospělých, vyzývají

nás k zamyšlení, ale také k aktivitě, stejně tak působí na děti. Něco nového děti poznávají, něco nového se učí, v něčem novém se vzdělávají. Divadlo jim pomáhá orientovat se mezi dobrým a špatným.

Samotná návštěva divadla by dětem měla přinášet bezpochyby pozitivní vliv. Měl by to být den jiný než ty ostatní, spojený se slavnostním pocitem a očekáváním. Příležitost společně něco nového a krásného, protože to, co dítě ve svém dětství pozná, ovlivňuje jeho budoucnost. A pokud pozná krásný svět divadla, utváří si blízký vztah k něčemu, co následně rozšiřuje jeho obzory.

Mělo by však také obohacovat a přinášet nové pohledy na situace běžného života. Dávat divákovi příležitost vidět, jak je možné reagovat na různé životní situace.

2.3 Divadelní představení pro dětského diváka v předškolním věku.

Proč je divadlo dětem předškolního věku blízké? Co má společného divadlo a svět dětí? Co má společného dramatická a dětská hra? Jaké by divadelní představení pro děti mělo být, aby jej děti se zájmem sledovali a prožívali? V následující kapitole hledám odpovědi na tyto otázky.

2.3.1 Význam hry pro vnímání divadelního představení? Hra dramatická a dětská

Hra je součástí dětského světa od narození. Děti do svých her promítají své zkušenosti a osobní prožitky, stejně tak své sny a přání. Hra je vyjadřovacím prostředkem dětí, rozvíjí jejich fantazii, emoce, tělo, komunikaci a mezilidské vztahy. Hra je přirozená a dobrovolná činnost, která nepřináší dětem žádný hmatatelný výsledek, ale radost a prožitek samotný. Kolem 3 roku dospěje dítě k oblíbeným hrám „na jako“ a „na něco“. A právě v těchto hrách spatřuji podobnost s divadelním představením. „*Pro každou hru, tedy i pro dramatickou, je nutné osvobození herního společenství od starostí spjatých s realitou, je nutné vytvoření prostoru bezpečné a volné komunikace.*“ (Teatrologický slovník, 2004, st.86) Hra dramatická umožní dítěti, stejně jako jeho vlastní hra námětová, prožít různé situace. Stejně jako se dítě snadno pohrouží do své hry, dokáže totéž v divadle.

2.3.2 Pohádka a její místo při budování zkušenosti divadelního diváctví u dětí předškolního věku

Mladší děti potřebují srozumitelné, nekomplikované příběhy, díky kterým mohou snít a kde je dobro odděleno od zla. Proto je obvyklým literárním žánrem používaným pro dětské divadelní představení pohádka. Jen stěží si dnes představíme dětský svět bez pohádky. Přesto, že se jedná o příběhy propojující svět fantazie a reality, přinášející zábavu i ponaučení, původně určené dospělým, dnes je pohádka příběhem blízkým dětskému vnímání světa, potřebám, zájmům a mentalitě dětí. Pohádka poskytuje dětem zábavu, estetický prožitek a současně je také nástrojem výchovným, vzdělávacím, poznávacím i terapeutickým. Díky pohádkovým příběhům, kladným i záporným hrdinům, se dítě setkává s životními situacemi a jejich možným řešením a díky vlastnostem hrdinů poznává dítě morální hodnoty. Čím je publikum mladší tím by pohádkový příběh měl být obsahově jednodušší. Vlastnosti postav jsou určovány konkrétními činy nikoli abstraktním pojmenováním. Děti v předškolním věku posuzují věci na základně smyslů a rozumí tedy lépe názornému obsahu. Pro starší předškolní děti bývají zajímavější příběhy ze života, ideálně ze života svých vrstevníků řešících konkrétní situace.

2.3.3 Význam komunikace mezi jevištěm a dětským divákem

Smysl a cíl divadelního představení spočívá v komunikaci mezi hledištěm a jevištěm. *„...bezprostřední komunikace živých lidí na jevišti s živými lidmi v hledišti. Představení přenáší informace, které přímo působí na chování diváků, kteří jím z hlediště dávají hercům na jevišti zpětně najevo své postoje, a tak mohou i okamžitě ovlivnit smysl toho, co jim jeviště sděluje.“* (Císař, 2016, st.94) V dětském divadle toto platí o to více, o co je dětský divák spontánnější. Děti o tuto komunikaci stojí často více než dospělí a herci dětského divadla s tím počítají. Malý divák sám často komunikaci vyvolává, nemá problém oslovit herce, anebo postavu, to záleží na vyzrálosti dítěte. Komunikaci s jevištěm děti přirozeně potřebují, mají pocit, že jsou součástí, a že do celého dění patří. Snad je to v zakotveno v přirozené dětské sobeckosti, kdy každé dítě si vnímá že vše je právě teď a tady jen pro něj. Tahle atmosféra dětského divadla je krásná. Ty bezprostřední reakce, které málokdy ruší ostatní dětské diváky, to jen někdy ty dospělé.

2.4 Divadelní druhy vhodné pro výchovu a vzdělávání dětí

Aby divadelní představení dětem přinášelo zábavu, prožitek i pochopení, je potřeba, aby bylo pro každý věk dítěte využíváno vhodných prostředků. V této kapitole popisují nejběžněji využívané druhy divadla pro předškolní děti.

„Druhy divadla a jeho poddruhy rozeznáváme podle použitých materiálů vyjadřovacích prostředků.“ (Základní pojmy divadla, 2004, st.94) Pro nejmladší děti jsou vhodné srozumitelné formy, tedy divadlo činoherní, loutkové, případně hudební.

Srozumitelnost činoherního divadla spočívá ve sloučení pohybu, slova a herce.

Postava - hrdina příběhu je člověk s lidskými vlastnostmi a vzhledem konkrétního člověka v konkrétní situaci, určených kostýmem. Pro děti je pochopitelné, že kostýmem je možné změnit například věk nebo pohlaví postavy, stejně tak je možné barevností kostýmu vyjádřit například náladu.

Loutkové divadlo je dětským divákem oblíbeným druhem divadla. Hra s „něčím na něco“ je pro děti přirozená a běžná. Loutka může mít mnoho podob a forem, může se jednat o postavu nebo zástupný předmět, podstata je v symbolice, v tom, co loutka má představovat. Není podstatné, zda je loutka detailně zpracována nebo je bez schopnosti vyjádření výrazu nebo například s omezenými pohybovými schopnostmi, děti s pochopením významu nemají obvykle problém. Přesto je vhodné děti seznámit s loutkou, aby pochopily, že se jedná o neživý předmět vedený člověkem, který se chová jako člověk, přebírá vlastnosti a především vyjadřovací schopnosti lidí. Loutka pak v rukou dětí dokáže vyjadřovat jejich vlastní pocity a potřeby, i takové, které by sami za sebe nikdy neřekly, a aniž by si to uvědomovaly.

Hlavní složkou hudebního divadla je hudba a zpěv. Pro děti je formou vhodnou pouze ve své nejjednodušší variantě. Opery či muzikály nejsou pro svou složitost a jednotvárnost pro děti vhodné a ani děti nezaujímají. Některá divadla však nabízí představení, která jsou zkrácenou variantou známého operního díla tak, aby děti byly pozitivně seznámeny s touto formou divadla.

3 Možnosti práce s dětským divákem

Pracovat s dětmi znamená pro mne žít v jejich světě. V přítomnosti dětí, když všichni propadneme okamžiku, jsem dítětem. Dívám se na svět jejich očima, snažím se

vidět vše jako nové, neznámé a zajímavé. Jako dospělá osoba a jako jejich učitelka usiluji o to, umožnit dětem poznávání všech těch nových věcí bez obav a co nejvíce naplno. Vím, že pro svou práci potřebuji znát “své” děti a při plánování aktivit a činností pro ně, vycházím z jejich možností, schopností a zájmů. Při návštěvě divadla je to stejné. Jako dítě s dětmi prožívám, jako pedagog vím, že je potřeba plánovat a děti připravit, protože mým cílem je umocnění jejich prožitků.

3.1 Práce pedagoga s dětským divákem

Čas strávený v divadle by měl v dětech především zanechat příjemný prožitek. Z divadelního představení je však možné vytěžit mnohem více. Ať se jedná o krátkodobé (výlet, významný den, IB) či dlouhodobé (ŠVP) plánování, pedagog by měl vždy vědět, co chce děti naučit a následně hledat způsoby jak.

Plánujeme-li návštěvu divadla je na začátku naší práce důležité určení cíle, nebo cílů. Chceme děti seznámit s divadlem, s prostředím, uměleckým žánrem? Cílem může být:

- Děti se naučí, jak se chovat v divadle, jak se obléknout na společenskou událost.
- Děti pochopí, jak fungují loutky (plánujeme návštěvu do zákulisí, seznámení se s loutkami).

Chceme děti naučit něco konkrétního (lidské vlastnosti, rodinné vztahy, fungování rodiny, lidské odlišnosti)? Cílem může být:

- Děti se pochopí díky příběhu, že kdo je lstivý a zlý, bude potrestán.
- Děti pochopí, že kamarád není jen ten, kdo je stejný jako já, kdo stejně vypadá.
- Děti pochopí význam slova adopce.

Současně s určováním cílů je potřeba uvědomit si několik dalších věcí:

- Jaké „naše“ děti jsou viz kapitola Specifikace dětského věku
- Jak divadlo působí na děti viz kapitola Divadlo a jeho možnosti pro výchovu a vzdělávání dětí

Dalším krokem pedagoga je výběr vhodného představení. Dospělého člověka divadlo naláká a následně pobaví z mnoha nejrůznějších důvodů. Děti nemají úplně možnost si představení vybrat a jsou tak závislí na nás. Dětského diváka by mělo divadlo jednoduše bavit, přesto není výběr zcela jednoduchý a vychází především z předchozích bodů: určení cílů a uvědomění si vlivu divadla. Pokud nemůžeme divadlo předem zhlédnout, jak doporučuje

Mlejnek, „*V přípravě pedagoga na společnou návštěvu divadla by nemělo chybět předběžné zhlédnutí představení.*“ (Mlejnek, 1986, st.77) Dle slov zaměstnanců divadla Alfa, byly pedagogům nabízeny předpremiéry dětských divadelních představení, bohužel, nebyl o ně velký zájem a časem byly zrušeny.

tak nám ve výběru může pomoci samo divadlo. Kvalitnější divadelní spolky u svých představení uvádějí doporučený věk diváka, uvedením námětu a některá i podrobnějšími informacemi v podobě nabídkových listů.

Tento úkol bývá v praxi obvykle zvládnut velmi dobře, ačkoli i zde se můžeme dopustit chyb, které se projeví jednak během návštěvy divadla a následně při přípravě na další nebo mohou mít vliv přímo na osobnost dítěte. Nesoustředěné děti, které během představení vyrušují může souviset s nepřiměřeností představení. „Zlobí“ děti, které se nudí, protože divadlo je určeno dětem mladším, anebo vyrušování i v podobě pláče dětí, které představení nechápu, protože je určeno dětem starším.

„*Úspěch divadelního představení pro děti nezávisí jen na umělcích, ale i na přípravě dětských diváků.*“ (Mlejnek, 1986, st.79) Následuje další důležitý krok, kterým je příprava – motivace dětí. Předmětem a cílem naší motivace je vzbudit v dětech zájem a umocnit prožitek. To obvykle nebývá těžké, pro většinu dětí jsou obecně „výletové dny“ atraktivní a mají je rády. Den, kdy děti navštíví divadlo, je výjimečný změnou prostředí, příležitostí se slavnostně obléknout a společným zážitkem, kterým může být už samotná cesta a následné zhlédnutí představení. Tento den je plný očekávání a těšení se, může však na děti působit i stresově (obavy z nového prostředí, cesta dopravním prostředkem, očekávání, nejistota). Pracujeme tedy s dětmi nenásilně a citlivě. „*Pedagog jako starší přítel dětí by měl v neoficiální besedě vyvolat zájem o návštěvu umělecké akce a vhodně ji motivovat.*“ (Mlejnek, 1986, st.76) Děti by se měly předem dozvědět vše, co jim pomůže nejen užít si výjimečný den, ale také co jim pomůže pochopit jevištní dílo. Důležité je vhodně volit formu i obsah a propojit přípravu s nejrůznějšími aktivitami a činnostmi.

Může také nastat situace, že děti při odkladu školní docházky zůstanou v MŠ o rok déle, a v dlouhodobém plánu má škola objednáno stejné představení. Dětem jistě nevadí vidět stejné věci (pohádky a zábavné aktivity obzvláště) vícekrát, v přípravě bychom ale na to měli myslet a těmto dětem připravit jim individuální plán proto, aby udržely po celou dobu pozornost, aby se nenudily, aby během představení nerušily ostatní, nepředbíhaly děj apod.

Během představení se snažíme děti sledovat jako skupinu, ale také jednotlivě. Jejich reakce a chování, které nám pomohou v dalších plánovaných činnostech, ve společné reflexi a také naší evaluaci.

Mateřské školy jsou často návštěvám divadla nakloněny a bývají také často první, kdo dítěti zprostředkuje tento kulturní zážitek.

3.2 Dramatická výchova

Jedním z hlavních prostředků pro práci s dětmi, která souvisí s přípravou dětí na divadlo, je využití dramatické výchovy a všech jejích metod. Dramatická výchova patří k esteticko-výchovným předmětům. Jak uvádí Ivana Bečvářová v Pracovních listech z dramatické výchovy: *„Dramatická výchova staví na principu hry a prožitku. Umožňuje získávat vlastní zkušenost s daným problémem a řešit jej v modelové situaci.“* (Bečvářová, 2004, st.9) *Cíle jsou zaměřeny na osobnostní i sociální rozvoj osobnosti.“* *„K osobnostnímu rozvoji slouží především systém průpravných her a cvičení.“* (Bláhová, UVEDENÍ DO SYSTÉMU ŠKOLNÍ DRAMATIKY ,1996, st.23) *Pro oblast sociálního rozvoje, která je vlastním jádrem dramatické výchovy, jsou nejdůležitější především skupiny dramatických her a improvizací (v nichž, jde o řešení konfliktu, v nichž účastníci vstupují do rolí a jednají v nich, a kde se pracuje s ději z reality i z uměleckých děl).“* (Bláhová, 1996, st.34)

V dramatické výchově mají děti možnost volně si vyzkoušet si různé životní situace. Mohou si zahrát „na někoho“, vcítit se do různých osob, postav, svých hrdinů. Díky dramatické výchově se děti učí komunikovat a kooperativně spolupracovat. Dítě může bez obav vyjadřovat své emoce, potřeby i strachy například pomocí loutek nebo hře v situaci.

J. Valenta klasifikuje metody a techniky dramatické výchovy takto:

- a) Metoda plné (úplné) hry - modelace běžné reality
- b) Metody pantomimicko pohybové – živý obraz, zrcadlení, taneční drama, pantomima – narativní, zpomalená, předávaná, částečná apod.
- c) Metody verbálně zvukové – alej, brainstorming, dabing, diskuze, rozhovor, zástupná řeč, monolog, disputace, předávaná řeč, dotazování, porada, reportáž apod.
- d) Metody graficko-písemné – životopis, mapy, inzerát, deník, dopis, dotazník apod.
- e) Metody materiálově-věcné – práce s kostýmem, loutkou, maskou, s prostorem, papírem, rekvizitou, světlem a stínem, zástupnými předměty apod.

“Dramatické činnosti (předvádění a napodobování různých typů chování člověka v různých situacích), mimické vyjadřování nálad (úsměv, pláč, hněv, zloba, údiv, vážnost apod.)” (RVP,

St.21), takto popisuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání ve vzdělávací oblasti: Dítě a jeho psychika/ Sebepojetí, city, vůle, vzdělávací nabídku související s dramatickou výchovou. Není to však pouze tento jeden bod, který se dramatické výchovy v RVP týká. Ve všech vzdělávacích oblastech je možné nalézt spojitost s dramatickou výchovou, jejími metodami a prostředky. Součástí metodických listů, které jsem zpracovala v praktické části, jejichž obsahem je především práce s dětmi pomocí dramatických metod, je podrobný výpis všech vzdělávacích oblastí, se kterými popsane činnosti a aktivity souvisejí.

3.3 Divadelní lektorství

Co znamená pojem divadelní lektorství? Jak souvisí tento divadelní obor s prací pedagoga?

Z dramatické výchovy, někdy také nazývané tvořivá dramatika, vychází práce divadelních lektorů. Cílem jejich konání je pomocí pestrých metod a programů přiblížit umění nejrozličnějším skupinám lidí a také aktivovat diváka podněcováním diskusí s divákem a rozvíjením témat divadelních inscenací.

Divadelní lektor se dle webu Asociace divadelních lektorů *“pohybuje mezi světem divadla a světa diváků, prohlubuje jejich vzájemný kontakt, zvědavost a respekt.”* (<https://divadelnilektori.cz>)

Divadelní lektor připravuje projekty, workshopy, diskuse a tvořivé dílny, které jsou dostupné v divadle i mimo něj, a které umožňují setkávání diváka se zákulisím divadla i např. setkávání profesionálních umělců s amatérskými.

Často také komunikuje se školami, aby se ve spolupráci s pedagogy věnoval tvořivé výchově dětského diváka. Seznamuje děti s divadelními profesemi nebo rozvíjí témata divadelního inscenace, to vše proto, aby umocnil prožitek dětí, motivoval je a vzbudil jejich zájem o tento umělecký žánr.

Díky aktivitám a činnostem divadelního lektora získává divadlo širší diváckou základnu a také důležitou zpětnou vazbu.

Práci s dětmi-diváky je možné v rámci divadelního lektorství rozdělit na 2 části. První se odehrává před samotným shlédnutím inscenace, pro tuto práci nazvanou: lektorský úvod a druhá po divadle, nazvanou: aktivity po divadle. Pro předškolní děti v rámci vzdělávání v MŠ je jistě vhodné využít obě části. Motivovat děti na divadlo a následně prohloubit jejich zážitek.

Lektorský úvod spočívá v naladění diváka jednak na samotnou návštěvu divadla jako na společenskou událost, a za druhé na příběh nebo určitou situaci v příběhu obsaženou.

U dětí, které mají před sebou první návštěvu divadla, se zaměříme se v lektorském úvodu více na společenskou stránku události. Seznamujeme je s vhodným chováním a soustředíme se také na emoce dětí, zda není potřeba např. odstranit obavy z nového prostředí.

Pokud se v lektorském úvodu zaměřujeme na příběh, je možné dětem příběh přečíst, seznámit je s postavami, s loutkami i kulisami. Je jistě velmi atraktivní, když by se děti mohly dotknout všeho, co uvidí, nebo co viděly. Prohloubit tak pocit sounáležitosti s hrdiny inscenace i celkový dojem a prožitek. V lektorském úvodu můžeme také upozornit děti jen na některé situace nebo vztahy, které divadelní představení přinese. Vhodně je připravit, aby soustředily pozornost na něco, co není prvoplánovitě patrné nebo očekávané. Zejména starší děti mohou „hledat“ v příběhu (vedlejší vztahy, situace, hrdiny, písně, pranostiky, témata z právě probíhajících činností v MŠ).

Aktiviny po divadle mohou mít podobu animačního programu, hodiny dramatické výchovy a mohou také obsahovat návody k didaktickým činnostem: pracovní listy apod. a mohou být dětem nabízeny i několik dní po návštěvě divadla.

Variety způsobu přípravy lektorského úvodu spolu v aktivitami po divadle a několika didaktickými projekty, jsou zpracovány v praktické části této práce.

Všechny připravené (zpracované) metodické listy se váží na divadelní představení plzeňského Divadla Alfa: Příběhy ovčí babičky.

3.4 Divadlo Alfa

Protože praktická část se opírá o konkrétní představení „Pohádky ovčí babičky“, které nabízí plzeňské Divadlo Alfa, ráda bych Divadlo Alfa krátce představila.

V roce 1963 vzniká první scéna v Plzni s názvem DIVADLO V ALFĚ, které se zaměřuje především na mládež. V roce 1966 přichází reorganizace a na půdě ALFY vzniká DIVADLO DĚTÍ s programem loutkového divadla určeného převážně dětem.

V roce 1992 byl zahájen provoz v nové budově na Rokycanské tř.7 se staronovým názvem DIVADLO ALFA.

Mezi nejúspěšnější inscenace tohoto divadla patří např. hra Ivy Peřinové – Jeminkote, Psohlavci (režie: T. Dvořák, výprava: P. Kalfus, hudba: J. Koptík, dramaturgie: P. Vašíček), která byla i natočena Českou televizí, nebo maňásková groteska podle A. Dumase: „Tři

mušketýři“ (scénář: T. Dvořák – I. Nesveda – P. Vašíček, režie: T. Dvořák, výprava: I. Nesvatba, hudba: M. Vaniš, texty písní: B. Josephová-Luňáková, dramaturgie: P. Vašíček.)

Divadlo za více než 40letou existenci navštívilo nespočet cizích zemí, je spolupořadatelem festivalu SKUPOVA PLZEŇ, kdy u příležitosti jeho 23. ročníku vydalo publikaci PLZEŇSKÉ LOUTKÁŘSTVÍ, které obsahuje 135 stran textu a přes 300 fotografií. Divadlo již má také svého divadelního lektora. V současné době nabízí divadlo inscenace pro děti od 2 do 12 let. Jednou z nich je představení Pohádky ovčí babičky (režie: T. Dvořák, výprava: I. Nesveda – D. Raunerová, dramaturgie: P. Vašíček, hudba: M. Vaniš, hrají: B. Holý, M. Sádlo Bartůšek, M. Mrázková, R. Mašková, M. J. Hartmannová, P. Vydarený), ke kterému se vztahuje praktická část této práce.

Praktická část

Cílem praktické části této bakalářské práce bylo vypracovat metodické listy pro pedagogy vztahující se ke konkrétní divadelní inscenaci. Potřeba těchto pracovních podkladů vychází z výsledku krátké vstupní ankety, ve které byl zjišťován zájem pedagogů o takovou nabídku a pomoc v jejich práci.

4 Vstupní anketa

Vypracování metodických listů předcházelo mapování terénu pomocí krátké ankety. Oslovila jsem kolegyně, studentky 3. ročníku oboru Předškolní a mimoškolní pedagogika pedagogické fakulty ZČU, a kolegyně učitelky mateřských škol, které znám z jiných seminářů a setkání. Respondentek bylo 7 ve věku 22-36 let s praxí mezi 3-7 lety, označeny jsou písmeny A-H. Snažila jsem se pro tento krátký průzkum vybrat různé MŠ. Oslovené učitelky pracují z většiny v plzeňských MŠ, 2 pracují mimo Plzeň (Březnice, Tochovice) a 2 pracují v plzeňských lesních školkách.

Přepis odpovědí je v příloze (Příloha 2). Z této ankety tří otázek vyplývá:

Otázka 1: Navštěvujete s Vaší MŠ divadlo pro děti? (Jezdíte do divadla.)

Odpověď: Polovina z dotazovaných MŠ do divadla jezdí, většina škol si častěji divadelní společnosti zve do své MŠ.

Otázka 2: Jakým způsobem vybíráte představení pro děti, případně kdo jej vybírá a jaká jsou kritéria pro výběr.

Odpověď: Výběr divadelního představení je v první řadě dle doporučeného věku a následně dle tématu hry. Častěji se program třídy uzpůsobí tématu představení nežli naopak.

Otázka 3: Ocenily byste, kdyby Vám divadlo společně s nabídkou zaslalo k představení více informací: tematicky zaměřené, zpracované aktivity pro děti, pracovní listy apod.?

Odpověď: Metodické listy nebo jiné materiály si učitelky jsou zvyklé připravovat samy, nicméně by takovou přípravu od divadla neodmítaly.

Z ankety vyplývá, že jsou častěji zvány divadelní spolky do mateřských škol. Výlet školy do divadla představuje spíše výjimečný program. Chápu, že přesun dětí kamkoli mimo školu přináší pro pedagogy mnohá rizika, přesto si myslím, že kulturní prostředí, které divadlo představuje není možné nijak v prostředí školy nahradit a je tedy škoda dětí o tento zážitek ochudit. Výběr divadelních představení není obvykle v pravomoci třídní učitelky, většinou je výběrem pro všechny třídy pověřena jedna z učitelek nebo je to náplní práce ředitelky školy. Toto řešení nepovažuji za ideální. Především třídní učitelka, která zná “svoje” děti nejlépe, jejich zájmy a schopnosti, by měla mít možnost vybrat vhodné a atraktivní představení. Z odpovědí je zřejmé, že učitelky jsou zvyklé si pro děti připravovat činnosti tematicky související s divadelním představením. Často se jedná o aktivity po divadle. Metodické listy, které by byly návodem pro práci nebo inspirací, by ocenily.

5 Metodické listy

Každý mnou vytvořený metodický list představuje přesný popis postupu práce s dětmi a obsahuje návody na konkrétní činnosti, vycházející z dramatických metod. Součástí textu je také nabídka otázek pro rozhovory s dětmi a nabídka otázek k evaluaci pedagoga. Při psaní jsem vycházela z vlastních zkušeností, popisovala jsem postup práce tak, jak bych sama já pracovala a pracuji. Jednotlivé listy obsahují také po čarou výpis, jakých vzdělávacích oblastí dle RVP se téma týká. Jakých dílčích cílů je možné dosáhnout. Jaká vzdělávací nabídka byla v činnostech využita. Jakých očekávaných výstupů je tedy možné v tomto bloku docílit.

Toto zpracování je konkrétním návodem nebo může představovat inspiraci pro pedagoga, který se s tímto divadelním představením setká. 3 metodické listy (Kap 5.3–5.5)

popisují práci s dětmi po zhlédnutí divadelního představení a 2 metodické listy (Kap. 5.6 a 5.7) se soustředí na práci z dětmi předcházející návštěvě divadla.

5.1 Popis vybrané inscenace

Všechny metodické listy tematicky souvisí s loutkovým divadelním představením Pohádky ovčí babičky (Příloha 1). Námětem tohoto divadelního představení je stejnojmenná kniha Dagmar Spanglové a Pavla Sýkory. V představení, stejně jako v knize, je každý příběh uveden několik slovy ovčí babičky. Postavy zvířata jsou ztvárněny loutkami, vypravěč a postavy lidí v příběhu ztvárňuje herec. V 6 příbězích vystupují zvířata, kterých přiděleny určité lidské vlastnosti. Beránkovi jsou přiřazeny vlastnosti kladné (chytrost, odvaha, kamarádství), vlkům vlastnosti záporné (především hloupost) a ovečce oboje (naivita a neopatrnost jako vlastnosti záporné a oddanost a kamarádství jako vlastnosti kladné).

5.2 Témata inscenace

Toto představení, stejně jako mnohá jiná, přináší širokou škálu témat, se kterými je možné pracovat. Např:

- Návštěva divadla, seznámení se s prostředím
- Loutky
- Zvířata
- Rodina, členové rodiny
- Rodinné vztahy
- Lidské vlastnosti
- Bajka

Já jsem si pro zpracování metodických listů vybrala témata: rodina, členové rodiny; první návštěva divadla, seznámení se s loutkovým představením, seznámení se s postavami příběhu; lidské vlastnosti, zlobení. Mým cílem je poukázat na to, že je možné si v příběhu zvolit jeden určitý prvek, který považujeme za zajímavý nebo pro dítě přínosný, a s tímto prvkem následně pracovat.

5.3 Metodický list 1 - Každý člen má v rodině své místo

Metodický list: Aktivita po divadle

Divadelní představení: Pohádky ovčí babičky

Téma: Rodina, členové rodiny

Čas: 35 min

Věk: 2-3 roky

Pomůcky:

Koš s oblečením (šátky, klobouky, kšiltovky, čelenky, sukně, vesty, hůlky, tašky, brýle...)

Běžné vybavení herny (kostky, obruče, vaření...)

Metodický postup

- Úvodní rozhovor: připomenutí návštěvy divadla.

Sedíme s dětmi v komunitním kruhu a připomínáme si, kde jsme včera byli. „*Když se řekne divadlo, napadne mě...*“ Pokud některé děti neumí ještě mluvit, pomáháme si hraním na situaci. Paní učitelka může začít: „*Mně se včera líbilo, jak vlci vyli na měsíček.*“, sedne si na paty a zavyje jako vlk. Děti se přidávají a postupně sami předvádějí nebo popisují, co se líbilo jim.

- Monolog-předčítání: aktivace dětí. Rozhovor k tématu členové rodiny.

Paní učitelka bere do rukou knihu: Pohádky ovčí babičky, Spanlangová. D, Sýkora. P., Praha: Albatros, 2008 a začne dětem předčítat: „*Ovčí babičky se až k neuvěření podobají těm člověčím. Obzvláště večer. Ony totiž také často sedávají v křesle, pletou dlouhatánské ponožky a stejně jako lidské babičky vyprávějí pohádky na dobrou noc. Říkává například: „Dobrý večer! Dnes vám povím pohádku o tom, proč se měsíček usmívá. Hezky sed'te a tiše poslouchajte...“ „Takto včera uváděla pohádky také pohádková ovčí babička, že ano?“* Necháme dětem čas, aby si vybavily včerejší postavu babičky, přineseme mezi děti koš a zatím neříkáme, co v něm je a pokračujeme některou otázkou. „*Pamatujete si, jak ta babička vypadala? Jak vypadá babička? Jak vypadá Vaše babička? Když se řekne babička, napadne mě...*“ Necháme děti mluvit a současně je vybídneme, aby se podívaly do koše.

- Práce s kostýmem: pohybová aktivita, metoda vhodná pro budování kontextu.

Prostřednictvím věcí děti rozvíjejí svou fantazii a představivost.

Pomocí různých částí oblečení se děti převlékají za babičky. Pokud si někdo z dětí řekne, že nechce být babička, ale třeba dědeček, necháme je převlékat za dědečky. Na prarodiče si nyní také budeme hrát, pokud děti samotné nezačnou, pomůžeme jim: „**Co vaše babička (dědeček) obvykle dělává?**“ Děti vzpomínají, jak babička s dědou chodí na nákupy, že babička ráda peče buchty nebo koláče, nebo to co mají její vnoučátka ráda. Děda třeba chodí ven s pejskem nebo na ryby... a hrají si ve skupinkách na tyto situace. Mladší, nezkušené děti vybízíme k situačním hrám. Paní učitelka se také převléká, za svou babičku a jako ukazuje, co její babička nejraději dělá, peče koláče. Na zem pokládá obruč na cvičení a vyplňuje ji barevnými kostkami jako ovocný koláč. Děti svlékají převleky a společně „ochutnáváme“ a poznáváme výtvary kamarádů, resp. jejich babiček.

- Rozhovor a práce s rekvizitou nám nyní pomůže vysvětlit dětem členy základní rodiny

Paní učitelka zůstává v převleku babičky, má na hlavě uvázaný šátek, sedí naproti dětem: „*V pohádce babička vyprávěla o tom, jak její chytrý beránek přelstil hloupé vlky a nenechal se chytit. Co byl beránek pro babičku? Jak se tomu říká? Byl to její syn nebo vnouček? Ano, vnouček. A teď já jsem vaše babička. Bude mi někdo dělat vnoučka?*“ Kdo bude vnouček, bere si na hlavu kšiltovku a sedá si k paní učitelce. Pokud se zvedají holčičky: „*Výborně, babička může mít také vnučky, pojd'te ke mně moje vnučky.*“, holčičky si berou barevné čelenky na hlavičky a sedají si k paní učitelce. „*Když jsme si před chvilkou hrály, tak někteří z vás byli také dědečkové, sedne si k nám nějaký dědeček?*“ Děti, které chtějí být dědeček, si berou na hlavu klobouk a sedají si k paní učitelce. Pokud si to někdo rozmyslí, může se přeměnit z vnoučka na dědečka. „*Máme tady babičky, dědečky, vnoučky a vnučky, kdopak nám tu ještě chybí, když chceme být rodina?*“ Děti volají maminku, tatínka, možná i další členy jejich rodin. Maminky si dají šátky kolem krku, tatínkové si vezmou brýle a další, podle toho, co máme v ještě v nabídce.

- Práce s rekvizitou: prohlubujeme s dětmi informaci ohledně členů rodiny.

„**Kloubočkovaná**“ „*Nyní tu máme dětičky, maminky, tatínky, babičky a dědečky. Ted' uděláme takový řetěz z jedné holčičky, maminky a babičky. Kdo by chtěl?*“ Před děti postavíme tři holčičky, které se drží v řadě za ruce. „*Ty naše maminky mají taky maminky, že ano? Když třeba tady z Anička, která je teď maminka, uděláme malou holčičku.*“ Paní učitelka přidá

Aničce na hlavu čelenku (Anička tak má šátek kolem krku a zároveň na hlavě čelenku). „*Tak tady babička Baruška je vlastně také Aničky maminka.*“ Paní učitelka přidá Barušce na krk šátek (Baruška tak má šátek na hlavě i na krku). Necháme dětem čas a vyzveme je na další společné nebo skupinové označování členů rodiny.

- Pantomimicko pohybová aktivita: živý obraz.

„Společná fotografie.“ „*Babička má narozeniny a chce se s celou svou rodinou na památku vyfotografovat. Všichni se připravíme, usmějeme a fotíme.*“ Můžeme si na fotografování jen hrát anebo se skutečně vyfotíme.

- Práce s pamětí: zadání domácího úkolu.

„Zadání úkolu“ Rodiče o něm informujeme více dní předem.

„*Kdo bude chtít, přineste si zítra do školky fotografii svojí rodiny. Uděláme si tu společnou velkou výstavu a kdo bude chtít, může mám o své rodině vyprávět.*“

- Závěrečné společné zhodnocení.

Sedíme s dětmi v komunitním kruhu a ptáme se dětí, která „hra“ je nejvíce bavila, zda se jim zdálo něco obtížné, lehké, zábavné. Ve společném hodnocení vycházíme z komunikačních schopností dětí.

3 základní otázky pro pedagogickou evaluaci (obecné cíle dle RVP):

- 1. Co se děti naučily?** Hledáme odpovědi na konkrétní cíle.

Udržely děti pozornost u všech prováděných činností a aktivit?

Pochopily jednotlivá zadání?

Byly aktivní?

Vědí děti, co znamená oslovení vnuk/ vnučka?

Vědí děti, že babička je maminka maminky nebo tatínka a dědeček je tatínek tatínka nebo maminky?

Zapamatovaly si děti úkol a přinesly z domova fotografii rodiny?

- 2. S jakými hodnotami se setkaly?** Respektování pravidel, spolupráce, tolerance.

- 3. Jaký prostor pro samostatnost byl dětem poskytnut?** Měly děti možnost výběru mezi činnostmi, volby v obtížnosti, samostatně rozhodnout, zda se aktivně zúčastní činnosti či nikoli?

Vzdělávací oblasti dle RVP PP a jejich naplnění v tomto programu:

Dítě a jeho tělo

- Dílčí cíle: rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky;
- Vzdělávací nabídka: manipulační činnosti a jednoduché úkoly s předměty;
- Očekávané výstupy: ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku.

Dítě a jeho psychika

- Dílčí cíle: rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování); rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních); rozvoj paměti a pozornosti; poznávání sebe sama; rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňující pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit;
- Vzdělávací nabídka: společné diskuse, rozhovory; komentování zážitků a aktivit; samostatný slovní projev na určité téma; poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů; vyprávění toho co slyšelo nebo shlédlo; dramatizace; užívání gest; spontánní hra; námětové hry a činnosti; hry nejrůznějšího zaměření podporující tvořivost, představivost a fantazii; činnosti zaměřené na vytváření (chápání) pojmů a osvojování poznatků; činnosti zajišťující spokojenost a radost; činnosti nejrůznějšího zaměření vyžadující (umožňující) samostatné vystupování, vyjadřování, obhajování vlastních názorů, rozhodování, sebehodnocení; estetické a tvůrčí aktivity; hry na téma rodiny; dramatické činnost;
- Očekávané výstupy: vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách; vést rozhovor; domluvit se slovy i gesty, improvizovat; porozumět slyšenému; formulovat otázky, odpovídat, hodnotit slovní výkony, slovně reagovat; učit se nová slova a aktivně je používat (ptát se na slova, kterým nerozumí); přemýšlet; řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“; rozhodovat o svých činech; prožívat radost ze zvládnutého a poznaného.

Dítě a ten druhý

- Dílčí cíle: vytváření a posilování prosociálního chování; rozvoj kooperativních dovedností;

- Vzdělávací nabídka: běžné verbální i neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem i s dospělým; dramatické činnosti; společné aktivity nejrůznějšího zaměření; společná setkávání, povídání, sdílení a aktivní naslouchání druhému; aktivity podporující sblížení dětí; činnosti zaměřené na poznávání sociálního prostředí, v němž dítě žije – rodina;
- Očekávané výstupy: přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým; spolupracovat s ostatními.

Dítě a společnost

- Dílčí cíle: seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije; rozvoj společenského a estetického vkusu;
- Vzdělávací nabídka: různorodé společné hry a skupinové aktivity; tvůrčí činnosti dramatické, podněcující tvořivost a nápaditost dítěte, estetické vnímání i vyjadřování a tříbení vkusu;
- Očekávané výstupy: pochopit, že každý má ve společenství (v rodině, ve třídě, v herní skupině) své místo; vyjednávat s dětmi i s dospělými ve svém okolí, domluvit se na společném řešení; dodržovat pravidla her a jiných činností; zacházet šetrně s vlastními i cizími pomůckami, hračkami; vnímat umělecké a kulturní podněty, hodnotit svoje zážitky.

Dítě a svět

- Dílčí cíle: vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti;
- Vzdělávací nabídka: kognitivní činnosti;
- Očekávané výstupy: zvládat běžné činnosti a požadavky kladené na dítě i jednoduché praktické situace, které se doma a v mateřské škole opakují.

5.4 Metodický list 2 - Lidské vlastnosti - zlobení

Metodický list: aktivity po divadle

Divadelní představení: Pohádky ovčí babičky

Téma: Lidské vlastnosti

Čas: aktivity vhodně rozdělit do více dní

Věk: 2-4 roky

Pomůcky:

Předměty na vlčí a beránčí ocasy.

Obrázky vlka, beránka, vlčí stopy

Triangl nebo jiný hudební nebo zvukový nástroj.

Metodický postup

- Úvodní rozhovor: připomenutí návštěvy divadla.

Sedíme s dětmi v komunitním kruhu a připomínáme si, kde jsme včera byli. „*Když se řekne divadlo, vzpomenu si na...*“ Děti vzpomínají na cestu dopravním prostředkem, na to, jak to v divadle vypadalo, na svačinku, na postavy divadelního představení. Děti, které nemluví, navádíme ke hře v situaci. „*Ukaž mi to.*“

- Rozehřívací cvičení

Paní učitelka se zapojuje: „*Já si vzpomínám, jak tam běhali ti vlci a honili beránka. Zahrajeme si taky na takovou vlčí a beránčí honičku?*“ Dva honiči, vlk a beránek, označení ocasem, musí chytit co nejvíce spoluhráčů. Koho se dotknou, zapojí se za ně, chytne je v pase a honí dál společně. Konec honičky je, když jsou všichni zapojeni v jednom nebo druhém hadovi. Pokračujeme „*hadí honičkou*“. Děti zůstávají ve dvou hadech, první beránek se pokouší dát babu poslednímu vlkovi a naopak. Když se jim to podaří, chycený se připojuje k jejich řadě. Hra končí, když zůstane jeden had a jeden původní beránek nebo vlk sám.

- Monolog-předčítání: aktivace dětí k tématu lidské vlastnosti

Sedíme s dětmi v kruhu a přečteme ji několik úryvků z knihy: Pohádky ovčí babičky, Spanlangová. D, Sýkora. P., Praha: Albatros,2008. St.19: „*Beránek se toho dne pásl před dubem a ovečka – ta byla bůhví kde. Beránek si pochutnával na šťavnaté trávě a neměl ani*

tušení, že na něho přímo za dubem číhají strašní piráti. Vlčí tlamy, šátky kolem hlavy, za pasem bambítka a ostře nabroušené velké nože. Plížili se za beránkem a chodili mu v patách kolem dubu.“

St.25: „Beránek se pásal pod lesem a ovečka se pásala s ním. „To ti povídám, ovečko,“ varoval ji beránek, „nechod’ nikam daleko, ať tě někdo neukradne a neodnese.“ „Ano, ano,“ odpověděla mu souhlasně ovečka, ale hned zase zapomněla, co jí vlastně beránek řekl, a šla si, kam ji nohy nesly. To ovšem neměla dělat. Za velikým bukem na ni totiž číhali tři únosci. Zuby vyceněné. Jazyky vyplazené. A sliny chtivě kapající z vlčích tlam. Ti ovečku bez řeči popadli, ukradli a odnesli pryč.“

St.32: „Jednou šel beránek zkratkou přes les, kde u silnice číhali tři loupežníci, kteří jak by z oka vypadli starým známým třem vlkům. „Stůj!“ vyskočili na beránka. „Copak?“ zeptal se jich nebojácně beránek. „Honem pojď s námi,“ povídali mu. „My jsme totiž loupežníci a musíme tě uloupit!“

- Rozhovor na téma zlobení. Brainstorming: děti hledají asociace k tématu, rozhovor je obecný, na nikoho není poukazováno, nikdo nikoho nehodnotí. Děti mohou tak otevřeně mluvit případně i o vlastních prohrěšcích.

„Co ty vlci chtěli tomu beránkovi udělat?“ Necháme děti zopakovat, co vlci na beránka a ovečku vymýšleli v ukázkách za lumpárny. *„Oni ti vlci beránka vlastně dost zlobili, co myslíte? Co ono to zlobení vlastně je?“* Pošleme po kruhu obrázek vlka, kdo jej drží, řekne nebo ukáže, co je to zlobení. Můžeme někoho štípnout nebo bouchnout, ale víme, že když si hrajeme, nikoho to nesmí bolet.

- Zástupná rekvizita: práce s předmětem, který přebírá určité vlastnosti. Připravíme obrázky vlčích stop a každá stopa bude pojmenována jedním „zlobením“. Tím přeneseme s dětmi tyto vlastnosti na konkrétní objekty, se kterými budeme následně dále pracovat a hledat řešení problémů.

Když dětem dojdou nápady, připravíme doprostřed kruhu obrázky-vlčí stopy. **„Jaké zlobení si našlo cestu i nám do školky?“** Kdo si vzpomene na nějaké zlobení, které se stalo ve školce, vezme stopu a položí ji ke dveřím. Stopy by měli vytvořit cestu od dveří ke kruhu. (Děti se nebojí a říkají i svoje prohrěšky, protože diskuse je obecná.)

Na zemi jsou **„zlobivé stopy“**. *„Kolik tu těch stop máme, co jen s nimi uděláme? Má někdo nějaký nápad?“* Necháme děti přemýšlet a navrhnout řešení, pomáháme dětem. *„Uklidíme, to je dobrý nápad, ale tlapky jsou vlastně zlobení a jak uklidit zlobení? To asi jen,*

tak nehodíme do koše...Nebudeme zlobit. To je zajímavý nápad. Tak co kdybychom, za každý den nezlobení jednu tu vlčí tlapku společně roztrháme na malinké kousky a vyhodíme jako popel?“ Motivuje tak děti ke každodennímu společnému zhodnocení dne, ke společné evaluaci.

- Pohybová hra: fyzická aktivace dětí.

„Začínám se nudit, budu asi zlobit“ zahrajeme si obdobu hry „Chodí pešek okolo“.

Děti sedí v kruhu čelem k sobě, jedno dítě chodí dokola a říká: *„Začínám se nudit, budu asi zlobit.“* Někoho zezadu pozlobí (štouchne, zatahá za vlasy, za ucho, ale opět je vše v rámci hry, a tak víme, že to nesmí nikoho bolet), „pozlobený“ vyskočí a snaží se „zlobiče“ chytit, ten se zachrání tak, že si sedne na místo „pozlobeného“.

- Závěrečná společná diskuze

Sedíme s dětmi v komunitním kruhu a ptáme se dětí, jestli je bavily hry, jestli bylo obtížné nebo lehké vymyslet, co to je to „zlobení“.

3 základní otázky pro pedagogickou evaluaci (obecné cíle dle RVP):

- 1. Co se děti naučily?** Hledáme odpovědi na konkrétní cíle.

Byly děti aktivní?

Byly děti soustředěné na činnosti a poslouchaly čtení?

Pochopily děti všechna zadání?

Umějí děti užívat pravidlo: Když si hrajeme nesmí to nikoho bolet.

Uměly společně běhat a držet se v hadovi?

Pochopily děti, že když je někdo chycený, neprohrává a nemusí být smutný, ale spolupracuje s kamarádem?

Vymyslel každý nějaké zlobení?

- 2. S jakými hodnotami se setkaly?** Ohleduplnost, laskavost, respektování pravidel, spolupráce.

- 3. Jaký prostor pro samostatnost byl dětem poskytnut?** Měly děti možnost výběru mezi činnostmi, volby v obtížnosti, samostatně rozhodnout, zda se aktivně zúčastní činnosti či nikoli?

Vzdělávací oblasti dle RVP PP a jejich naplnění v tomto programu:

Dítě a jeho tělo

- Dílčí cíle: rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky; rozvoj a užívání všech smyslů;
- Vzdělávací nabídka: lokomoční pohybové činnosti, nelokomoční činnosti; manipulační činnosti a jednoduché úkoly s předměty;
- Očekávané výstupy: zvládat, základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci; ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku.

Dítě a jeho psychika

- Dílčí cíle: rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování); rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních); rozvoj paměti a pozornosti; rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření); poznávání sebe sama; rozvoj schopnosti sebeovládání; rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňující pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit;
- Vzdělávací nabídka: společné diskuse, rozhovory; komentování zážitků a aktivit; samostatný slovní projev na určité téma; poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů; vyprávění toho, co slyšelo nebo shlédlo; dramatizace; užívání gest; spontánní hra; námětové hry a činnosti; hry nejrůznějšího zaměření podporující tvořivost, představivost a fantazii; činnosti zaměřené na vytváření (chápání) pojmů a osvojování poznatků; činnosti zajišťující spokojenost a radost; činnosti nejrůznějšího zaměření vyžadující (umožňující) samostatné vystupování, vyjadřování, obhajování vlastních názorů, rozhodování, sebehodnocení; estetické a tvůrčí aktivity; hry na téma rodiny; dramatické činnost;
- Očekávané výstupy: vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách; vést rozhovor; domluvit se slovy i gesty, improvizovat; porozumět slyšenému; formulovat otázky, odpovídat, hodnotit slovní výkony, slovně reagovat; učit se nová slova a aktivně je používat (ptát se na slova, kterým nerozumí); přemýšlet; řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně,

předkládat „nápady“; rozhodovat o svých činech; prožívat radost ze zvládnutého a poznaného.

Dítě a ten druhý

- Dílčí cíle: vytváření a posilování prosociálního chování; rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních; rozvoj kooperativních dovedností;
- Vzdělávací nabídka: běžné verbální i neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem i s dospělým; dramatické činnosti; společné aktivity nejrůznějšího zaměření; společná setkávání, povídání, sdílení a aktivní naslouchání druhému; kooperativní činnosti ve skupinách; aktivity podporující sblížení dětí; činnosti zaměřené na poznávání sociálního prostředí, v němž dítě žije – rodina;
- Očekávané výstupy: přirozeně a bez zábrán komunikovat s druhým; spolupracovat s ostatními.

Dítě a společnost

- Dílčí cíle: seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije; rozvoj společenského a estetického vkusu;
- Vzdělávací nabídka: různorodé společné hry a skupinové aktivity; tvůrčí činnosti dramatické, podněcující tvořivost a nápaditost dítěte, estetické vnímání i vyjadřování a tříbení vkusu; receptivní slovesné, literární, dramatické činnosti;
- Očekávané výstupy: pochopit, že každý má ve společenství (v rodině, ve třídě, v herní skupině) své místo; vyjednávat s dětmi i s dospělými ve svém okolí, domluvit se na společném řešení; dodržovat pravidla her a jiných činností; zacházet šetrně s vlastními i cizími pomůckami, hračkami; vnímat umělecké a kulturní podněty, hodnotit svoje zážitky.

Dítě a svět

- Dílčí cíle: vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti;
- Vzdělávací nabídka: kognitivní činnosti;
- Očekávané výstupy: zvládat běžné činnosti a požadavky kladené na dítě i jednoduché praktické situace, které se doma a v mateřské škole opakují.

5.5 Metodický list 3 - První návštěva divadla – loutkové představení

Metodický list: Aktivity po divadle

Divadelní představení: Pohádky ovčí babičky

Téma: První návštěva divadla – loutkové představení

Čas: 35 minut

Věk: 2-4 roky

Pomůcky:

Židličky nebo polštářky

Triangl nebo jiný hudební nástroj.

Metodický postup

- Úvodní rozhovor: připomenutí si návštěvy divadla.

Sedíme s dětmi v komunitním kruhu a připomínáme si, kde jsme včera byli. „*Když se řekne divadlo, napadne mě...*“ Děti vzpomínají, povídají, hrají různé situace, na které si vzpomínají, že se během výletu staly. Někdo z dětí si vzpomněl na cestu autobusem.

- Rozehřívací cvičení: aktivujeme s dětmi paměť (vzpomínáme na předchozí událost), procvičujeme hrubou i jemnou motoriku (stavíme autobus), modelování běžné reality (hra na cestu autobusem).

Pokud by nikdo cestu do divadla nezmínil, vzpomene si na ni paní učitelka. „*Mě se včera líbilo i to, jak jsme jeli autobusem. Seděla jsem vedle Honzika a za mnou myslím seděla Janička s...Janičko, s kým si seděla v autobusu?*“ Necháme děti vzpomenout si na cestu do divadla a pak si ze židliček nebo polštářků „**poskládáme autobus**“. Někdo může také představovat řidiče. Hrajeme si na cestu autobusem. Děti vzpomínají, co cestou viděli, jestli cestu znají nebo ne.

- Pantomima

„*Když jsme vystoupili včera z autobusu, jakých dalších povolání jste si děti včera všimli? Koho další dospělého jsme potkali, když jsme z autobusu vystoupili a vstoupili jsme do divadla. Copak ti lidé dělali?* „**Pantomimické hádanky**“.

Pokud si děti nemohou vzpomenout sami nebo nechtějí předvádět, na co si vzpomínají, začne paní učitelka. Předvádí různé činnosti a děti hádají: paní v pokladně, v šatně, v bufetu, uvaděčka, postavy z inscenace, herci-vodiči loutek.

- Hra v prostoru: „slepá cesta“. Hra dvojic, kdy jeden z dvojice má zavřené oči a druhý jej vede prostorem.

„V představení byly různě velké loutky, že ano? Veliká babička v křesle, různě velcí vlci a ovečky. Loutky jsou vlastně takové hračky a pohybují se, protože je někdo vodí, někdo s nimi hýbe, někdo jiný za ně mluví. My si teď zahrajeme **na loutky**“.

Hra dvojic, kdy jeden z dvojice má zavřené oči a druhý jej vede prostorem. V tomto případě jsou děti loutka, která může i vidět, protože malé děti by se mohly bát, a loutkař, který loutku zezadu drží za ramena a směřuje, kam má jít. Můžeme přidat zvuky, loutkař za loutku mluví. Hru rozvíjíme dle situace, nápadů nás i dětí a schopností dětí.

- Oživé štronzo: přeměna pantomimického pohybu dětí pomocí zastavení na zvukový signál.

„Krásně vám to šlo a nyní se proměníme na **loutky všichni**. Jsme dřevěná loutka, která neumí ohýbat, ani ručičky v lokti, ani nožičky v koleni.“

Paní učitelka sama ukazuje, jak se taková loutka pohybuje. Na zvuk trianglu se všichni zastaví jako socha „štronzo“ a paní učitelka proměňuje všechny na hadrové loutky, opět sama ukazuje, jak by se taková loutka pohybovala. Další nápady k pohybům přicházejí také od dětí.

- Závěrečná relaxace a diskuze

Na konec předchozí hry uložíme „loutky do skladu“, děti si lehnou na koberec, jak je jim příjemné. Posledním signálem „štronzo“ je proměníme zpět na děti a společně si povídáme, jaké by to bylo být loutkou, jestli by se nám to líbilo nebo nelíbilo.

3 základní otázky pro pedagogickou evaluaci (obecné cíle dle RVP):

1. **Co se děti naučily?** Hledáme odpovědi na konkrétní cíle.

Byly děti aktivní, spolupracovaly?

Pochopily děti zadání?

Vzpomněly si, vedle koho seděly v autobusu?

Podarilo se jim vzpomenout si na nějaká další povolání?

Uměly si hrát na loutky ve dvojicích? Střídaly se v této hře bez obtíží?

2. S jakými hodnotami se setkaly? Spolupráce, ohleduplnost, odvaha.

3. Jaký prostor pro samostatnost byl dětem poskytnut? Měly děti možnost výběru mezi činnostmi, volby v obtížnosti, samostatně rozhodnout, zda se aktivně zúčastní činnosti či nikoli?

Vzdělávací oblasti dle RVP PP a jejich naplnění v tomto programu:

Dítě a jeho tělo

- Dílčí cíle: uvědomění si vlastního těla; rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky; rozvoj a užívání všech smyslů; osvojení si poznatků o pohybových činnostech a jejich kvalitě;
- Vzdelávací nabídka: lokomoční pohybové činnosti, nelokomoční činnosti; manipulační činnosti; činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí;
- Očekávané výstupy: zvládat, základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci; vědomě napodobovat jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu; znát základní pojmy užívané s pohybem.

Dítě a jeho psychika

- Dílčí cíle: rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování); rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních); rozvoj paměti a pozornosti; rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření); poznávání sebe sama; rozvoj schopnosti sebeovládání; rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňující pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit.
- Vzdelávací nabídka: společné diskuse, rozhovory; komentování zážitků a aktivit; samostatný slovní projev na určité téma; poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů; vyprávění toho, co slyšelo nebo shlédlo; dramatizace; užívání gest; spontánní hra; námětové hry a činnosti; hry nejrůznějšího zaměření podporující tvořivost, představivost a fantazii; činnosti zaměřené na vytváření (chápání) pojmů a osvojování poznatků; činnosti zajišťující spokojenost a radost; činnosti nejrůznějšího zaměření vyžadující (umožňující) samostatné vystupování, vyjadřování, obhajování vlastních

názorů, rozhodování, sebehodnocení; estetické a tvůrčí aktivity; hry na téma rodiny; dramatické činnosti;

- Očekávané výstupy: vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách; vést rozhovor; domluvit se slovy i gesty, improvizovat; porozumět slyšenému; formulovat otázky, odpovídat, hodnotit slovní výkony, slovně reagovat; učit se nová slova a aktivně je používat (ptát se na slova, kterým nerozumí); přemýšlet; řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“; rozhodovat o svých činech; prožívat radost ze zvládnutého a poznaného.

Dítě a ten druhý

- Dílčí cíle: vytváření a posilování prosociálního chování; rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních; rozvoj kooperativních dovedností;
- Vzdělávací nabídka: běžné verbální i neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem i s dospělým; dramatické činnosti; společné aktivity nejružnějšího zaměření; společná setkávání, povídání, sdílení a aktivní naslouchání druhému; kooperativní činnosti ve skupinách; aktivity podporující sblížení dětí; činnosti zaměřené na poznávání sociálního prostředí, v němž dítě žije – rodina;
- Očekávané výstupy: přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým; spolupracovat s ostatními.

Dítě a společnost

- Dílčí cíle: seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije; rozvoj společenského a estetického vkusu;
- Vzdělávací nabídka: různorodé společné hry a skupinové aktivity; tvůrčí činnosti dramatické, podněcující tvořivost a nápaditost dítěte, estetické vnímání i vyjadřování a tříbení vkusu; receptivní slovesné, literární, dramatické činnosti;
- Očekávané výstupy: pochopit, že každý má ve společenství (v rodině, ve třídě, v herní skupině) své místo; vyjednávat s dětmi i s dospělými ve svém okolí, domluvit se na společném řešení; dodržovat pravidla her a jiných činností; zacházet šetrně s vlastními i cizími pomůckami, hračkami; vnímat umělecké a kulturní podněty, hodnotit svoje zážitky.

Dítě a svět

- Dílčí cíle: vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti;
- Vzdělávací nabídka: kognitivní činnosti;
- Očekávané výstupy: zvládat běžné činnosti a požadavky kladené na dítě i jednoduché praktické situace, které se doma a v mateřské škole opakují.

5.6 Metodický list 4 - Seznámení s postavami následujícího divadelního představení

Metodický list: Lektorský úvod

Divadelní představení: Pohádky ovčí babičky

Téma: Chystáme se do divadla

Čas: 20 min

Věk: 2-4 roky

Pomůcky:

Metodický postup:

- Úvodní rozhovor: seznámení dětí s tématem divadlo, s plánem výletu do divadla.

Sedíme s dětmi na koberci, pohodlně na polštářcích nebo jak je komu příjemné. „*Děti, zítra nás čeká výlet do divadla. Když se řekne divadlo, napadne mě...*“. Necháme děti vzpomínat na všechny asociace k tématu divadlo. Děti vzpomínají na předchozí příběhy, na situace, které se v divadle staly, na to, jak se v divadle máme chovat. „*Všichni už jsme společně v divadle byli. Krásně si pamatujete, jak se v divadle máme chovat a také jste si vzpomněli, o čem poslední divadlo bylo. Zítra nás čeká nové představení. Bude to o chytrém beránkovi a třech hloupých vlcích. Přečteme si teď společně také jeden příběh, až vám řeknu, budete mi pomáhat.*“

- Aktivní čtení: Pro seznámení dětí s postavami plánovaného divadelního představení, využijeme jeden z příběhů knihy, na jejíž náměty je zpracováno toto představení. Aktivním čtením děti zapojíme a motivujeme, aby se těšily na pokračování, které bude následovat v divadle.

Beránek žije s ovečkou na statku a často se chodí pást na louky, které jsou blízko i daleko od statku. V lese nedaleko žijí tři vlci, kteří by beránka rádi chytli a snědli. Tenhle náš beránek je ale velmi chytrý. [ZAŘAZENÍ DO KONTEXTU]

Beránek a loupežníci

Beránek se pásal u lesa na té nejšťavnatější trávě a ovečka se pásala s ním.

„Poslouchej, ovečko,“ vzpomněl si najednou beránek, „tak se mi zdá, že ty máš dneska narozeniny. Pověš mi, jaký by sis přála dárek?“

„Já bych si, prosím, přála botičky,“ odpověděla ovečka zasněně.

„Dobře,“ souhlasil velkoryse *To znamená štedře, jako, že si ovečka může přát co chce.* [VYSVĚTLENÍ VÝZNAMU SLOVA] beránek, „Počkej tady, já dojdu domů pro svoje beránčí autíčko a pojedeme do města pro botičky.“

Jak řekl, tak udělal. Jenže to vzal domů zkratkou přes les, kde u silnice číhali tři loupežníci, kteří jako by z oka vypadli starým známým třem vlkům. *Copak asi udělají ti vlci, až uvidí toho beránka?* [PŘEDVÍDÁNÍ]

„Stůj!“ *Zvednu ruku, rozevřenou dlaní proti dětem.* [OZVUČENÍ] vyskočily na beránka.

„Copak?“ *Naznačím pokrčenou rukou, dlaní vzhůru dotaz.* [OZVUČENÍ] zeptal se jich nebojácne beránek.

„Honem pojď s námi,“ povídali mu. „My jsme totiž loupežníci a musíme tě uloupit!“

„Vy jste ale hloupí loupežníci!“ rozesmál se pobaveně beránek. *Copak toho beránka asi napadlo? Jak se chce těch vlků zbavit?* [PŘEDVÍDÁNÍ]

„Právě si jdu totiž domů pro autíčko. Až se budu vracet, mohli byste mě uloupit i s autíčkem.“

„Hm, to je pravda.“ Uznali loupežníci. „Tak tedy jdi, ale koukej at' jsi brzy zpátky.“

Za nějakou chvíli jel beránek v autíčku pro ovečku. Ale u silnice na něho ještě pořád číhali ti loupežníci.

„Stůj!“ *Zvednu ruku, rozevřenou dlaní proti dětem. Vyzvu děti, aby pohyb udělaly se mnou.* [OZVUČENÍ] vyskočili na beránka.

„Copak?“ *Naznačím pokrčenou rukou, dlaní vzhůru dotaz. Vyzvu děti, aby pohyb udělaly se mnou.* [OZVUČENÍ] zeptal se jich odvázně beránek.

„Pojď honem s námi,“ povídali loupežníci. „My jsme totiž tamti loupežníci, co s tebou před chvílí mluvili, a musíme tě i s autíčkem uloupit.“

„Vy jste ale hloupí loupežníci,“ rozesmál se beránek ještě pobaveněji než předtím. „Právě totiž jedu pro ovečku. Až se budu vracet, mohli byste mě uloupit s autíčkem i s ovečkou.“

„No to je pravda,“ uznali loupežníci. „Tak jeď, ale ať jsi tu coby dup.“

Beránek posadil ovečku do autíčka a jelo se. Jenomže ti tři zlí loupežníci v lese pořád číhali.

„Stůj!“ *Zvednu ruku, rozevřenou dlaní proti dětem. Vyzvu děti, aby pohyb udělaly se mnou. [OZVUČENÍ]* vyskočili na beránka.

„Copak?“ *Naznačím pokrčenou rukou, dlaní vzhůru dotaz. Vyzvu děti, aby pohyb udělaly se mnou. [OZVUČENÍ]* zeptal se jich kurážně beránek.

„Žádné řeči!“ rozčilovali se loupežníci. „My jsme totiž loupežníci a musíme tě uloupit s autíčkem i s ovečkou.“

„Vy jste ale hloupí loupežníci,“ rozesmál se hlasitě beránek. „Právě totiž jedu s ovečkou do města pro botičky. Až se budu vracet, mohli byste mě uloupit s *Nechám děti, aby se pokusily větu dopovědět sami. [DOPLŇOVÁNÍ TEXTU]* autíčkem, ovečkou, a ještě s botičkami.“

„No to je pravda,“ uznali loupežníci. „Tak teda jeď, ale ať jsi tady jedna dvě.“

Beránek s ovečkou dojeleli do města a ovečka si vybrala u ševce botičky.

„To je ale škoda,“ zalitovala pak venku, „velká škoda, že tu nemám svoje zrcátko, abych se podívala, jak mi vlastně ty botičky sluší.“

„Nic si z toho nedělej,“ chlácholil ji beránek. „Tak pojedeme domů pro zrcátko.“

Za nějakou chvíli vjeleli do lesa a u silnice ještě pořád číhali ti loupežníci.

„Stůj!“ *Zvednu ruku, rozevřenou dlaní proti dětem. Vyzvu děti, aby pohyb udělaly se mnou. [OZVUČENÍ]* vyskočili na beránka.

„Copak?“ *Naznačím pokrčenou rukou, dlaní vzhůru dotaz. Vyzvu děti, aby pohyb udělaly se mnou. [OZVUČENÍ]* zeptal se jich beránek s povzdechem.

„Ale no tak, pojed' s námi,“ domlouvali mu loupežníci. „My jsme přece loupežníci a musíme tě uloupit i s autíčkem, ovečkou a botičkami.“

„Vy jste ale hloupí loupežníci!“ podivil se beránek. „Jedu teď domů pro zrcátko. Až se budu vracet, mohli byste mě uloupit s *Nechám děti, aby se pokusily větu dopovědět sami. [DOPLŇOVÁNÍ TEXTU]* autíčkem, ovečkou, botičkami, a ještě se zrcátkem navrch.“

„No to je tedy pravda,“ přiznali vlci po chvílce šuškáni.

„Jenže nám už je tu dlouhá chvíle a máme hlad. Tak si tedy pospěš a nikde se nezdržuj.“

„Jé, to jsou ale krásné botičky!“ libovala si ovečka, když se na sebe doma podívala do zrcátka. „To je ale škoda,“ zalitovala pak, „velká škoda, že nemám na krku ještě pentličku. To by teprve byla krása!“

„No tak si z toho nic nedělej,“ chlácholil ji zase beránek.

„Pojedeme do města pro pentličku.“

Nasedli do auta a vjeli do lesa, kde pořád číhali ti loupežníci.

„Stůj!“ *Zvednu ruku, rozevřenou dlaní proti dětem. Vyzvu děti, aby pohyb udělaly se mnou. [OZVUČENÍ]* vyskočili na beránka.

„Copak?“ *Naznačím pokrčenou rukou, dlaní vzhůru dotaz. Vyzvu děti, aby pohyb udělaly se mnou. [OZVUČENÍ]* přestávalo to už pomalu beránka bavit.

„Tak už s námi pojď,“ žebrali loupežníci. „Rádi bychom tě už s autíčkem, ovečkou, botičkami a zrcátkem konečně uloupili.“

„Ne, ne!“ zavrtěl rozhodně hlavou beránek. „Právě jedu do města pro pentličku. Až se budu vracet, mohli byste mě uloupit s *Nechám děti, aby se pokusily větu dopovědět sami. [DOPLŇOVÁNÍ TEXTU]* autíčkem, ovečkou, botičkami, zrcátkem, a ještě pentličkou k tomu.“

„Ale no tak si tedy jed!“ řekli otráveně loupežníci a šli se natáhnout do trávy vedle silnice.

Beránek s ovečkou dojeli do města a ovečka si tam v obchodě s pentlemi vybrala tu, která se jí nejvíc líbila.

„Jé, to je ale krásná pentlička!“ libovala si, když si ji uvázala kolem krku. „To je ale škoda,“ zalitovala hned vzápětí. „Velká škoda, že mi na pentličce nevisí ten zlatý zvonec, co ho máme doma na hřebíku. To by byla teprve krása!“

„No tak si z toho nic nedělej,“ chlácholil ji znovu beránek.

„Vrátíme se domů pro zvonec.“

Domů to vzali rovnou přes les – a tam v trávě vedle silnice spali jako dudci tři unavení loupežníci. A jak hlasitě přitom chrápali! Jako...Zkrátka a dobře dočista jako tři unavení a ospalí vlci.

Beránek s ovečkou přijeli šťastně domů, ovečka si pověsila na pentličku zvonec a šli s beránkem na procházku.

Dobrou noc a ať vám vlci chrápou celou noc!

- Diskuze: motivace dětí k těšení se na divadelní představení.

Po skončení aktivního čtení, kdy děti byly zapojovány do příběhu, si s dětmi povídáme o všem, co děti k tématu zajímá a napadá. Rozhovor můžeme aktivovat: „*To jsem zvědavá, jaké další*

*příběhy se budou zítra odehrávat v divadle. Copak dalšího si vlci na beránka asi vymyslí?
Jestlipak beránek na vlky vyzraje také zítra v divadle?“*

3 základní otázky pro pedagogickou evaluaci (obecné cíle dle RVP):

1. Co se děti naučily? Hledáme odpovědi na konkrétní cíle.

Vzpomněly si děti na předchozí návštěvu divadla?

Byly soustředěné a klidné během čtení?

Spolupracovaly během aktivního čtení?

2. S jakými hodnotami se setkaly? Spolupráce, ohleduplnost, odvaha.

3. Jaký prostor pro samostatnost byl dětem poskytnut? Měly děti možnost výběru mezi činnostmi, volby v obtížnosti, samostatně rozhodnout, zda se aktivně zúčastní činnosti či nikoli?

Vzdělávací oblasti dle RVP PP a jejich naplnění v tomto programu:

Dítě a jeho tělo

- Dílčí cíle: rozvoj a užívání všech smyslů;
- Vzdělávací nabídka: činnosti relaxační a odpočinkové;
- Očekávané výstupy: vědomě napodobovat jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu.

Dítě a jeho psychika

- Dílčí cíle: rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních; rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (dramatické)
- Vzdělávací nabídka: poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů; hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků, užívání gest;
- Očekávané výstupy: formulovat otázky, odpovídat, slovně reagovat; sledovat příběh.

Dítě a ten druhý

- Dílčí cíle: vytváření prosociálních postojů;
- Vzdělávací nabídka:
- Očekávané výstupy: četba, vyprávění, poslech pohádek a příběhů s etickým obsahem a poučením.

Dítě a společnost

- Dílčí cíle: seznamování se světem kultury a umění;
- Vzdělávací nabídka: různorodé skupinové aktivity; aktivity přibližující dítěti svět kultury a umění;
- Očekávané výstupy: vnímat umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat, sledovat se zájmem literární, dramatické či hudební představení a hodnotit svoje zážitky.

Dítě a svět

- Dílčí cíle: vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí;
- Vzdělávací nabídka: práce s literárními texty; kognitivní činnosti;
- Očekávané výstupy: mít povědomí o širším kulturním prostředí.

5.7 Metodický list 5 - Seznámení loutkami a stínohrou

Metodický list: Lektorský úvod

Divadelní představení: Pohádky ovčí babičky

Téma: Loutky

Čas: 30 min

Věk: 2-4 roky

Pomůcky:

Různé druhy loutek nebo obrazový materiál k tématu druhy loutek.

Lano, kolíky na prádlo, lampa.

Metodický postup

- Úvodní rozhovor: seznámení dětí s nadcházející událostí, návštěva divadla.

Sedíme s dětmi na koberci v komunitním kruhu. „*Děti, zítra nás čeká výlet do divadla. Kdo z vás už v divadle někdy byl? Když se řekne divadlo, napadne mě...*“. Necháme děti vzpomínat nebo vymýšlet všechny asociace k tématu divadlo.

- Monolog - vysvětlení: téma loutky, zástupný předmět a loutkové divadlo.

„Známe všichni loutky?“ Dle svých prostředků a schopností děti jednoduše a srozumitelně seznámíme s různými druhy loutek. Ideální je mít popisované druhy k dispozici a nechat je dětem volně k dispozici k „osahání“ a volnému hraní.

Loutka je popisována v Teatrologickém slovníku: „*Zpravidla jde o pohyblivý (herci ovládaný) objekt, který je v čase a prostoru představení znakem zastupujícím nějaký subjekt: přirozený (živočich), nadpřirozený (božstvo, duch, fantastická bytost) nebo personifikovaný předmět.*“ (Základní pojmy divadla, 2004, st.164)

Základním kritériem pro dělení loutek, je způsob, jak loutky vodíme. Závěsné (marionety), vodič ovládá nad loutkou. Spodové, jsou vedeny zdola. Jednou ze spodových loutek je javajka (hůlková loutka). Dalšími spodovými loutkami jsou loutky improvizované (pěšťové, dlaňové, přírodní apod.), prstové (tvořené na ruku) a plošné (loutky pro stínohru).

- Narativní pantomima: děti se pohybují podle pokynů paní učitelky.

„Ted si děti na ty loutky zahrajeme.“ Paní učitelka dětem vypráví a děti se bez mluvení snaží pohybovat dle jejího zadání, paní učitelka pomáhá dětem vlastním příkladem: „*Lehneme si. Ležíme, každý, jak chceme, můžeme si zavřít oči, zhluboka dýcháme. Pomalinku otevíráme oči, my jsme dřevěné loutky, už nejsme děti. Nemůžeme se sami hýbat. K rukám i k nohám máme přivázané provázky. Už přišel náš loutkovodič, který nás oživí. Tahá za provázek a my zvedáme pomalu jednu ručičku nahoru a zase dolů, nahoru a zase dolů. A teď tahá za druhý provázek a my zvedáme druhou ručičku nahoru a dolů a rychle nahoru a dolů. A teď obě nahoru a obě dolů. Obě nahoru a jednu dolů, ručičkou, která zůstala nahoře zatřepeme. Asi pan loutkovodič chce, aby loutka mávala.*“ Paní učitelka si pohyby rukou upravuje a další pohyby také. Následují pohyby nohou. Loutka se zvedá. Chodí podle zadání, hraje si, předvádí situace. Vše, jak paní učitelka potřebuje. Loutky mohou být předem určená zvířátka nebo jiné oblíbené nebo známé postavy. Ukončuje: „*Loutka už je unavená, zahrála parádní divadlo, a tak si pomalu lehá. Pan loutkovodič pokládá provázky, pohladí svou loutku po zádech a poděkuje jí. Loutka leží nehýbe se. Zavřeme si oči a odpočíváme.*“ Takto můžeme tuto aktivitu ukončit anebo nechat děti probudit jako jiná loutka (jiný druh, jiná postava), tak jak „naše“ děti zvládnou.

- Monolog - předčítání

Sedíme s dětmi v kruhu a přečteme jim několik úryvků z knihy: Pohádky ovčí babičky, Spanlangová. D, Sýkora. P., Praha: Albatros, 2008. St.14: „*Jednou zase ti vlci beránka zlobili, vylákali ho v noci na starý hrad. Všude samé pavučiny. Na zdech namalovaní po zuby ozbrojení vlčí čerti a jiná strašidla. A co teprve ty hrozné zvuky! Ve všech koutech to hvízdalo,*

rachtalo, funělo, vylo a skučelo. Až z toho krev v žilách tuhla. „Húúú...! Húúú...!“ Beránkovi přeletěla nad hlavou sova, varovně zahoukala a zase zmizela ve tmě. Co je zase tohle? Přímo před beránkovými očima začal stínový tanec tří ježatých strašidel, která se také nápadně podobala vlkům. Ta strašidla se výhružně pohupovala z nohy na nohu a tvářila se, jako že každého hned sežerou.“

- Oživlé štronzo: dramatická hra na strašidla a jiné bytosti, fyzická aktivace dětí.

„Děti, teď se všichni proměníte na strašidla, můžete houkat i vydávat jiné zvuky, pohybovat je jako strašidla a až se ozve cinknutí trianglu, všichni se zastavíte jako sochy.“ Po strašidlech, děti předvádějí vlky, beránky, sovy a jiná další zvířata nebo bytosti nebo oblíbené hrdiny.

- Hra stínů: seznámíme děti s dalším způsobem, jak si hrát, jak hrát divadlo nebo jak se vyjádřit bez ostychu, protože jsou „schované“ za plentou.

Napneme ve třídě od stěny ke stěně prádelní lano, kolíky připevníme bílé prostěradlo. Nasměrujeme zezadu rozsvícenou lampu. Děti sedí před prostěradlem, paní učitelka vysvětlí: *„Zahrajeme si na plošné loutky, které se v divadlech také objevují. Vy zůstanete tady sedět a já půjdu za prostěradlo“* Odejde za prostěradlo: *„Vidíte mě děti? Jsem barevná jako před chvílí? Ne? To je proto, že vidíte jen můj stín.“* A vrátí se zpět mezi děti. *„Chce si to jít někdo další vyzkoušet?“* Děti se střídají a následovat může pantomimické předvádění zvířat nebo různých činností, které děti před prostěradlem hádají.

- Závěrečná společná diskuze a motivace dětí k těšení se na divadelní představení.

„Dnes jsme si sami zahráli na loutky a hrály jsme si se stíny. Bavilo by vás být loutkou, pohybovat se jen tak jak vás někdo jiný vodí? Co bylo pro vás těžké/lehké, když jsme si hráli na loutky/ na strašidla/ stínohru?“ ...Zítřejší nás čeká divadelní představení, kde budou také loutky, já už se moc těším, jaké budou.“

3 základní otázky pro pedagogickou evaluaci (obecné cíle dle RVP):

- 1. Co se děti naučily?** Hledáme odpovědi na konkrétní cíle.

Pochopili děti naraci a snažily se pohybovat podle zadání?

Umí děti hrát hru na štronzo, umí se rychle zastavit v pohybu na signál?

Pochopily děti princip stínohry?

- 2. S jakými hodnotami se setkaly?** Spolupráce, ohleduplnost, odvaha.

3. Jaký prostor pro samostatnost byl dětem poskytnut? Měly děti možnost výběru mezi činnostmi, volby v obtížnosti, samostatně rozhodnout, zda se aktivně zúčastní činnosti či nikoli?

Vzdělávací oblasti dle RVP PP a jejich naplnění v tomto programu:

Dítě a jeho tělo

- Dílčí cíle: uvědomění si vlastního těla; rozvoj pohybových schopností;
- Vzdělávací nabídka: lokomoční pohybové činnosti, nelokomoční pohybové činnosti;
- Očekávané výstupy: zvládat základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu.

Dítě a jeho psychika

- Dílčí cíle: rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních);
- Vzdělávací nabídka: poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů; dramatizace; smyslové hry, nejrůznější činnosti zaměřené na rozvoj a cvičení postřehu a vnímání; dramatické činnosti;
- Očekávané výstupy: domluvit se slovy i gesty, improvizovat; sledovat a vyprávět příběh; vědomě užívat všechny smysly, záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost; myslet kreativně, předkládat nápady.

Dítě a ten druhý

- Dílčí cíle: posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem;
- Vzdělávací nabídka: běžné verbální i neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem i s dospělým;
- Očekávané výstupy: překonat stud; přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, spolupracovat s ostatními.

Dítě a společnost

- Dílčí cíle: rozvoj schopností žít ve společenství ostatních lidí;
- Vzdělávací nabídka: různorodé společné hry a skupinové aktivity; tvůrčí činnosti dramatické;

- Očekávané výstupy: chovat se a jednat na základě vlastních pohnutek a zároveň s ohledem na druhé; začlenit se do třídy a zařadit se mezi své vrstevníky; dodržovat pravidla her a jiných činností.

Dítě a svět

- Dílčí cíle: vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí;
- Vzdělávací nabídka: práce s literárními texty; kognitivní činnosti;
- Očekávané výstupy: mít povědomí o širším kulturním prostředí.

6 Shrnutí

U každého tématu jsem si nejprve pojmenovala „o čem to bude“. Poté jsem si sepsala, jakých cílů bych chtěla s dětmi dosáhnout a následně jsem hledala metody a do nich přetvářela známé a vymýšlela nové hry. Snažila jsem se, aby v tématu vždy byla obsažena lidská hodnota a děti měly možnost učit se vzájemné komunikaci. Protože u dětí platí, že to, co projde tělem a zasáhne emoce, uloží se lépe do paměti, hledala jsem činnosti pohybové a zábavné. Téma zlobení, jsem se snažila zobecnit a odlehčit, tak aby nikdo z dětí nebyl zesměšněn, ale aby bylo možné si uvědomit vlastní chování.

Při tvorbě metodických listů, které představují návody k práci s dětmi, jsem využila dramatických metod, o kterých jsem přesvědčena, že jsou vhodné a srozumitelné. Jednotlivé prvky mám ve své praxi odzkoušené a vím, že je možné je využít při práci s mladšími předškolními dětmi.

Závěr

Několik let pracuji jako učitelka předškolních dětí ve firemní dětské skupině. Přichází k nám děti ve věku 2-3 let, nastupují různě během roku tak, jak se vrací maminka do svého zaměstnání, a obvykle od nás odchází po jednom roce. Tato práce je v určitých bodech odlišná od práce učitelky v mateřské škole, ale práce s dětmi je stejná. Tématem bakalářské práce je příprava dětí na divadelní představení a já jsem velmi ráda, že jsem měla příležitost s tímto tématem pracovat. Cílem této práce bylo vypracování metodických listů pro pedagogy vztahujících se ke konkrétnímu divadelnímu představení. Vycházela jsem především z vlastních zkušeností, z tohoto důvodu představují metodické listy přesný postup práce s dětmi ve věku 2-4 let. Je samozřejmě možné použít i pro děti starší, u kterých předpokládám větší aktivitu zapojení a verbální komunikace, což může ovlivnit předpokládané časové vymezení.

Protože pro každý věk jsou typické určité znaky, popisuji v úvodní kapitole specifika předškolního dítěte. Dále jsem se zabývala divadlem. Divadlem jako uměleckým směrem a komunikačním médiem, které má velký vliv na mnohé oblasti rozvoje dětí a který nám učitelům může poskytnout mnoho možností pomoci při výchově a vzdělávání dětí. Práce s dětským divákem začíná volbou vhodného představení a následná práce při přípravě dětí na divadelní představení vychází především z dramatické výchovy a jejích metod. V práci se také zabývám popisem práce divadelního lektora, což je nově se rozšiřující obor, jehož cílem je, stejně jako mým v mých pracovních listech, přiblížit divákovi různými metodami představení a umocnit tak jeho celkový prožitek. Současně jsem se snažila poukázat také na tu skutečnost, že při návštěvě předškolních dětí divadelního představení, je možné si v příběhu zvolit jeden určitý prvek, který považujeme v dané fázi vývoje pro „naše“ děti za důležitý a s tímto prvkem následně pracovat. Potřeba vypracování těchto pracovních podkladů vychází z výsledku vstupní ankety, ve které byl zjišťován zájem pedagogů (kolegyň) o takovou nabídku. Zjistila jsem, že většina se podobnou nabídkou doposud nesešla, ale jako pomoc pro svou práci by ji vítaly.

Pedagog, který se rozhodne se svou třídou toto konkrétní představení, ke kterému se pracovní listy vztahují, navštívit, má k dispozici kompletní zpracovanou přípravu pro práci s dětmi. Obsahem listů jsou postupy k práci s dětmi, vhodné otázky, návody k činnostem, otázky pro pedagogickou evaluaci a výpis ze vzdělávací nabídky tak, jak ji předkládá Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Tuto nabídku může pedagog použít dle potřebného tématu celou nebo se jí nechat inspirovat.

Nebylo možné vyzkoušet žádný celek v praxi, ale jednotlivé dramatické činnosti a aktivity, jsou dle mých zkušeností vhodné a odzkoušené, a proto věřím, že i celé zpracování bude přínosné.

Resumé

Cílem této bakalářské práce je vypracování metodických listů pro pedagogy vztahujících se ke konkrétnímu divadelnímu představení. Potřeba vypracování těchto pracovních podkladů vychází z výsledku vstupní ankety, ve které byl zjišťován zájem pedagogů o takovou nabídku. Její inspirací je práce divadelních lektorů. Pojem nově se rozšiřující pozice a způsob práce divadelního lektora je popsána v teoretické části práce. V úvodu teoretické části je práce zaměřena na specifikaci předškolního věku, představuje divadlo jako umělecký směr a jeho možnosti na výchovu a vzdělávání dětí, představuje dítě jako divadelního diváka a soustředí se na možnosti práce pedagoga s dětským divákem.

Summary

The aim of this bachelor thesis is to develop methodological sheets for teachers related to a specific theatre performance. The need for development of these worksheets is based on the results of an initial survey, in which the interest of teachers in such an offer was ascertained. It is inspired by the work of theatre lecturers. The concept of the newly expanding position and the way of working of a theatre lecturer is described in the theoretical part of the thesis. In the beginning of the theoretical part, the thesis focuses on the specification of preschool age, introduces theatre as an art direction and its possibilities for the education and education of children, introduces a child as a theatre spectator and focuses on the possibilities of the teacher's work with the child spectator.

Seznam použité literatury:

- AUTORSKÝ KOLEKTIV, *ZÁKLADNÍ POJMY DIVADLA, TEATROLOGICKÝ SLOVNÍK*. Praha: Libri, s.r.o., 2004. ISBN 80-7277-194-9
- AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2005
- BEČVÁŘOVÁ, I. *Pracovní listy k výuce dramatické výchovy*. 2004 (aktualizované vydání 2010)
- BLÁHOVÁ, K. *UVEDENÍ DO SYSTÉMU ŠKOLNÍ DRAMATIKY*. Praha: IPOS, 1996. ISBN 80-7068-070-9
- CÍSAŘ, J. *Člověk v situaci*. Praha: AMU, 2016. ISBN 978-80-7331-382-1
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7467-628-5
- KOLAŘÍKOVÁ, M. *Dítě předškolního věku v prostředí sociální exkluze*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2015. ISBN 978-80-7510-161-7
- MONTESSORI, M. *Tajuplné dětství*. Praha: TRITON, 2012. ISBN 978-80-7387-382-0
- MLEJNEK, J. *Děti v divadle*. Praha: ÚKVČ, 1986.
- SPANGLOVÁ, D. SÝKORA, P. *Pohádky ovčí babičky*, Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02141-6
- VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*, Praha: Grada Publishing, a.s., 2008 ISBN 80-901954-1-5
- VELTRUBSKÁ, I. *Dramatika pro děti*. Praha ARTAMA, 1994. ISBN 80-7068-064-4
- ZICH, O. *Estetika dramatického umění*. Praha: AMU, 2018. ISBN 978-7331-482-8

Internetové zdroje:

<https://divadelnilektori.cz> [online].[cit.23.3.2022]. Dostupné z <https://divadelnilektori.cz/nase-cinnost>

<https://divadloalfa.cz/> [online].[cit.23.3.2022]. Dostupné z <http://www.divadloalfa.cz/index.php/cz/repertoar/item/420-pohadky-ovci-babicky>

Seznam příloh

Příloha 1 Fotografie nabídkového listu Divadla Alfa

Příloha 2 Přepis odpovědí vstupní ankety

Příloha 1

alf
THEATRE

DAGMAR ŠPANLANGOVÁ, PAVEL SÝKORA, PAVEL VAŠÍČEK

Pohádky ovčí babičky

REŽIE Tomáš Dvořák
VÝPRAVA Ivan Nešveda, Dana Raunerová
DRAMATURGIE Pavel Vašíček
HROBA Michal Vysěl
HRAJÍ Bob Holý, Martin Šádlo Bartoňák, Marie Mrázková, Radka Mašková, Martina J. Hartmannová, Petr Vydárený

PREMIÉRA: 11. PROSINCE 2014
INSCENACE JE URČENA DĚTEM Z NĚ A ŽÁKŮM 3-9. ROČNÍKŮ ZŠ

Pět příběhů o jednom beránkovi, který je chytřejší než tři vlci dohromady!

Ani jen málokdo se nikdy nesetkal s „Pohádkami ovčí babičky“, ať už v původní televizní, či později i knižní podobě. Není divu, vždyť tento cyklus byl vůbec prvním kresleným veteránčkovským seriálem, a zároveň i prvním, jehož vpravděčlunou byla nenapodobitelná a okouzující Jitka Bohdalová. Vznikl v roce 1960 v režii V. Bedřicha, který spolu s animátory rozhybal čarobnou kresbu B. Štíhly. Zanedlouho mu tedy bude 50 let! Vysílal se o rok později (tehdy ještě byl Veteránček na programu jen 2x týdně).

— seriál měl 13 dílů (která obhájuje 7 z nich). My jsme jich vybrali 5, abychom se dětem (i dříve narozeným) pokusili upomenout na veselí dětství, ale i naplnavé příběhy beránka a jeho ovečky, na něž si trvale broustí zuby trojice vlků. Samozřejmě marně!

U nás v divadle vím ovčí babička převypráví pohádky: O chytrém beránkovi. O tom, proč se usmívá mástček, jak vlci vykopali sami sobě jámu, Beráněk a další beránčí a O tom velkém vlčím vystřelení. Všechny příběhy vám zahrájeme s přispěním nejkrásnějších typů litých losůvek a herců v maskách. A abychom nezapomněli - „Pohádky ovčí babičky“ poprvé uvidíte barevně!

POKUD BUDETE POTŘEBOVAT JAKÉKOLI INFORMACE, OBRÁTE SE NA ODBORNÝ ODDĚLENÍ DIVADLA ALFA.

tel.: +420 378 028 486 | +420 378 028 479
fax: +420 378 028 477
e-mail: obchodni@divadloalfa.cz
www.divadloalfa.cz

Vstupní anketa. Přesný opis odpovědí.

<p>1. Navštěvujete s Vaší MŠ divadlo pro děti? (Jezdíte do divadla?)</p>	<p>A. Návštěva divadla nepatří mezi naše pravidelné akce. Navštěvujeme pouze loutkové divadlo: Divadlo Spejbla a Hurvínka, a to tak jednou za tři roky. Většinou jezdí různá představení za námi.</p> <p>B. Během čtyř let mé učitelské praxe (2 roky v soukromé školce a 2 roky ve státní školce) jsme nikdy nenavštívili divadlo. V soukromé školce k nám dojíždělo divadlo zhruba 4x ročně</p> <p>C. Ano, celkem pravidelně.</p> <p>D. Do divadla nejezdíme.</p> <p>E. Bohužel ne, ale ráda bych tuto možnost probrala s kolegy.</p> <p>F. Ano</p> <p>G. Ano, navštěvujeme. S dětmi navštěvujeme divadlo, které máme kousek od školky, ale také jezdí divadélka k nám do MŠ (v aktuální době se divadla spíše rušily).</p> <p>H. Ano, jezdíme.</p>
<p>2. Jakým způsobem vybíráte představení pro děti, případně kdo jej vybírá a jaká jsou kritéria pro výběr.</p>	<p>A. Divadelní představení vybíráme především dle daného tématu, které víme, že děti bude zajímat, bavit a třeba jim přinese užitečnou radu či ponaučení. Většinou se témata divadla shodují s právě nastoleným tématem v MŠ. Divadelní představení doprovází v naší školce také slavnostní rozloučení s předškoláky. Rodiče zde bývají taktéž přítomni. Divadla vybíráme většinou na doporučení kolegyň z jiných škol a má to na starost většinou zástupkyně ředitele</p> <p>B. Divadla u nás vybírala vedoucí učitelka (ředitelka). Nikdy jsem se nepodílela na výběru divadla.</p> <p>C. Dostáváme nabídku představení, vybíráme podle toho, co už děti viděly (ať nejdeme znovu). Podle tématu, které děti</p>

	<p>zajímá – třeba zvířátka na statku. Podle předešlé zkušenosti - ta divadelní společnost se pedagogům líbila/nelíbila.</p>
	<p>E. Zatím hudba budoucnosti, ale představa je taková, že bychom vybírali společně s kolegy, na základě doporučení věku a zda nás téma osloví. Případně, dle recenzí diváků.</p>
	<p>F. Vybírají pedagožky dle věkového doporučení</p>
	<p>G. Jsme velká školka o 8 třídách, takže se o veškeré zařizování spojené s divadly stará vybraná paní učitelka. Představení si ale vybírá každá třída dle sebe, dle tématu, věku dětí apod. Nejoblíbenější představení jsou od paní Jelínkové a její Divadlo Nána. :)</p>
	<p>H. Přiznám se, že je to dotaz na ředitelku, která má teď dovolenou, ale tuším, že jezdíme na to, co co je zrovna v nabídce a kdy na nás vyjde řada – jezdíme na jedno místo a střídáme se tam letos vždy po jednom kolektivu, takže jaký nám zrovna nabídnou termín a tematicky asi bereme co je.</p>